

# Medijska slika nacionalnih manjina na portalima Vecernji.hr, Jutarnji.hr, 24sata.hr, Net.hr i Index.hr u 2021. godini

---

Šebalj, Anamarija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:303066>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-28**



Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)



Sveučilište u Zagrebu  
Fakultet političkih znanosti  
Diplomski studij novinarstva

ANAMARIJA ŠEBALJ

**Medijska slika nacionalnih manjina na portalima Vecernji.hr, Jutarnji.hr, 24sata.hr,  
Net.hr i Index.hr u 2021. godini**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2023.

Sveučilište u Zagrebu  
Fakultet političkih znanosti  
Diplomski studij novinarstva

**Medijska slika nacionalnih manjina na portalima Vecernji.hr, Jutarnji.hr, 24sata.hr,  
Net.hr i Index.hr u 2021. godini**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Dunja Majstorović Jedovnicki

Studentica: Anamarija Šebalj

Zagreb, rujan 2023.

## IZJAVA O AUTORSTVU

Izjavljujem da sam diplomski rad *Medijska slika nacionalnih manjina na portalima Vecernji.hr, Jutarnji.hr, 24sata.hr, Net.hr i Index.hr u 2021. godini*, koji sam predala na ocjenu mentorici doc. dr. sc. Dunji Majstorović Jedovnicki, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Anamarija Šebalj

## SADRŽAJ

1. Uvod .....	1
2. Pojava i definiranje nacionalnih manjina.....	4
3. Pravni kontekst nacionalnih manjina .....	7
4. Nacionalne manjine u Hrvatskoj.....	9
4.1. Manjinska prava u Hrvatskoj.....	10
5. Važnost predstavljenosti nacionalnih manjina u medijima .....	14
5.1. Pravilno izvještavanje u medijima o manjinama .....	16
5.2. Nacionalne manjine u medijima .....	19
5.3. Manjine u „svojim“ medijima .....	22
5.4. Uloga <i>online</i> medija u promicanju manjinskih prava.....	23
5.5. Dosadašnja istraživanja medijskog izvještavanja o nacionalnim manjinama .....	24
6. Metodologija .....	30
6.1. Cilj istraživanja i hipoteze .....	31
7. Rezultati istraživanja.....	32
7.1. Zastupljenost nacionalnih manjina na portalima <i>vecernji.hr, jutarnji.hr, 24sata.hr, net.hr i index.hr</i> .....	32
7.2. Opći ton naslova .....	34
7.3. Prepoznatljivost izvještavanja o nacionalnim manjinama .....	35
7.4. Povezanost naslova s tekstom članka .....	36
7.5. Zastupljenost tema u kojima se izvještava o nacionalnim manjinama.....	37
7.6. Povezanost izvještavanja srpske nacionalne manjine s Domovinskim ratom.....	39
7.7. Autor članka .....	40
7.8. Grafička oprema članka.....	41
7.9. Izjava pripadnika nacionalne manjine .....	41
8. Zaključak.....	43
9. Literatura.....	45
Prilozi.....	49
Sažetak .....	52
Summary .....	53

## POPIS ILUSTRACIJA

Graf 1: Portali s obzirom na postotak objavljenih članaka o nacionalnim manjinama .....	32
Graf 2: Zastupljenost izvještavanja o nacionalnim manjinama .....	34
Graf 3: Opći ton naslova na portalima vecernji.hr, jutarnji.hr, 24sata.hr, net.hr i index.hr: .....	35
Graf 4: Povezanost naslova i teksta članka.....	37
Graf 5: Zastupljenost tema u kojima se izvještava o nacionalnim manjinama .....	38
Graf 6: Izvještavanje o srpskoj nacionalnoj manjini u kontekstu Domovinskog rata.....	40
Graf 7: Autor članka.....	40
Graf 8: Grafička oprema članka .....	41
Graf 9: Izjava pripadnika nacionalne manjine.....	42

## 1. Uvod

„Mediji imaju ključnu ulogu u suzbijanju diskriminacije, utjecanju na javno mišljenje, promicanju suradnje među zajednicama i davanju poticaja poštivanju ljudskih prava svih osoba“ (Tatalović, 2003: 7). Mediji ne mogu utjecati na događanja iz prošlosti koja su oblikovala percepciju javnosti o nacionalnim manjinama, ali mogu pridonijeti informiranosti građana o nacionalnim manjinama i njihovim aktivnostima u društvu. To je glavna zadaća medija, a posebno je bitno naglasiti pravilno izvještavanje medija kada se radi o nacionalnim manjinama (Vilović, 2003: 25). Zbog povijesnih isprepletnosti prihvaćanja ili neprihvatanja nacionalnih manjina u društvu, njihovih međusobnih razlika od povijesnog identiteta do brojčane zastupljenosti nema općeprihvaćene definicije nacionalnih manjina zbog čega svaka država za sebe određuje kako će definirati manjine te kakva će im prava i status dodijeliti (Mesić, 2013: 128). „Manjine u Hrvatskoj zaštićene su na svim razinama – od međunarodnog manjinskog prava i bilateralnih sporazuma, preko Ustava i Ustavnog zakona, do posebnih zakona i lokalnih samoupravnih statuta“ (Mesić, 2003: 170). Na temelju tih dokumenata nacionalnim manjinama zagantirano je pravo zastupljenosti u medijima kako bi na taj način bile prihvaćene kod većinskog stanovništva i doživjele punu integraciju u društvo (Tatalović, 2017: 22). Pozitivne pomake o zaštiti nacionalnih manjina ostvarile su brojne europske države, a u tome su bitno pomogli mediji koji su zagovarali prava manjina i ukazivali na probleme njihovog položaja (Tatalović, 2017: 15). Prilikom europske integracije Hrvatska je mogla shvatiti kako je postojanje nacionalnih manjina u njezinom društvu prednost jer joj je donošenje okvira za ostvarivanje manjinskih prava omogućio bolji međunarodni položaj (Tatalović, 2006: 172).

Mediji najviše izvještavaju o temama koje zanimaju većinu. Na taj način izvještavanje o manjinama pada u drugi plan i manjinske teme nisu uopće objavljene, a ako jesu smještene su „u getoizirane rubrike za nacionalne manjine“ (Tatalović, 2017: 24). Zamijećeno je da novinari većinskih i manjinskih medija nisu naučeni kako pravilno izvještavati o manjinama. Time pomažu u kreiranju negativnog mišljenja o nacionalnim manjinama, dok bi mediji pravilnijim izvještavanjem pomogli boljem shvaćanju nacionalnih manjina i prihvaćanjem u društvu (Tatalović, 2017: 24). Većina na nacionalne manjine može gledati na više načina, a neka od njih se preklapaju i to oko „nacionalne i međunarodne sigurnosti, ljudskih i državljanskih prava, (ne)diskriminacije, priznavanja različitosti, etnokulturne pravde i dr“ (Mesić, 2013: 113). „Uključivanje manjinskih tema u mainstream medije i programe značajno

utječe na proces integracije manjina u društvo. Međutim, dok god se bavljenje manjinskim temama svodi samo na jednu dimenziju: na primjer, ako su one predstavljene u potpunosti kroz političke teme ili jedino kroz folklorne i kulturne aktivnosti manjina, one neće doprinijeti integraciji, već prije nastavku stereotipiziranja i marginalizacije manjina“ (Petričušić, 2010: 74). Usprkos pravnim dokumentima u kojima se jamči zastupljenost manjina u medijima, na primjerima iz prakse možemo zaključiti kako se situacija oko izvještavanja u medijima nije promijenila na bolje i da svaki događaj oko isticanja manjina u društvu pokazuje nepravilno izvještavanje (Vilović, 2014: 83). Naposljetku, sve ono što znamo o nacionalnim manjinama nije rezultat osobnog razgovora s pripadnicima nacionalnih manjina koji će nam iz prve ruke reći ono što se s njima događa, već je rezultat izvještavanja medija i načina na koji su nam oni predstavili te manjine. Zbog toga mišljenje većinskog stanovništva o manjinama proizlazi iz medija i njihovog načina izvještavanja (Kanižaj, 2006: 13).

Ovaj diplomski rad podijeljen je u nekoliko poglavlja pri čemu svaki njegov naslov, odnosno podnaslov objašnjava o čemu govori. Tako ću u prvom dijelu teorijskog okvira, nakon uvoda, prikazati kontekst nacionalnih manjina od definicije, preko njihove prve pojave u zemljama do podjele na stare i nove nacionalne manjine, zatim ću objasniti pravni kontekst nacionalnih manjina te ću predstaviti koje manjine postoje u Hrvatskoj i kakva prava su im zagarantirana određenim pravnim dokumentima. U idućem poglavlju bavim se nacionalnim manjinama u medijima što obuhvaća kako se pravilno izvještava o manjinama, donosim pregled do sada provedenih istraživanja o izvještavanju o nacionalnim manjinama, a dotaknut ću se i načina izvještavanja nacionalnih manjina u manjinskim medijima. U metodologijskom dijelu diplomskog rada bavim se metodom analiza sadržaja kojom ću provesti istraživanje, uzorak na kojem provodim svoje istraživanje i hipoteze. Na kraju, u posljednjem dijelu ovoga rada slijede rezultati istraživanja, njihova interpretacija i zaključak.

Za potrebe istraživanja medijske slike nacionalnih manjina analizirat ću pet hrvatskih portala *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *index.hr*, *net.hr* i *24sata.hr* u razdoblju od 1.1. 2021.do 1.1. 2022. Ove portale sam odlučila analizirati jer su jedni od najčitanijih hrvatskih portala, što znači da dolaze do gotovo svakog hrvatskog građanina i svojim načinom izvještavanja oblikuju njihovo mišljenje, u ovom slučaju, o nacionalnim manjinama. Isto tako, s obzirom da su ovo posebno čitani portali, smatram da će se većinsko stanovništvo odnositi prema manjinama na način kako ih predstavljaju, pogotovo ako su toj publici oni jedini izvor informiranja. Smatram da bi najčitaniji portali trebali biti vrlo oprezni koje teme isporučuju čitateljima i



kako ih predstavljaju jer će sve ono što napišu imati poseban odjek i doći će do velikog broja ljudi.

## 2. Pojava i definiranje nacionalnih manjina

Univerzalna definicija nacionalnih manjina još uvijek nije usvojena što je plodno tlo za raspravu oko toga kako se prema manjinama odnositi pogotovo u pogledu njihove pravne zaštite (Mesić, 2013: 107). Povijesno gledano, manjine su se pojavile puno prije koncepta nacionalne države i ljudskih prava što bitno utječe na način kako se suvremene države odnose prema manjinama po pitanju njihove zaštite. Ipak, za poznavanje termina *manjina* uzimaju se mirovni ugovori u Westphaliji koji su uslijedili po završetku vjerskih ratova na zapadu Europe. Međutim, termin *nacionalne* manjine nastao je nakon Francuske revolucije i Bečkog kongresa, a nastavio se razvijati uz pomoć procesa sekularizacije i dolaskom međunarodnog prava kakvog danas poznajemo (Malloy, 2005: 25-26, prema Mesić, 2013: 108). Iako nema općeprihvaćene i dogovorene definicije nacionalne manjine, moramo biti svjesni da one postoje i traže svoja prava (Mesić, 2013: 113). „Nijedan europski ni opći međunarodni pravni instrument zaštite manjinskih prava nije popraćen vlastitom definicijom (nacionalne) manjine“ (Mesić, 2013: 111). Tako se koriste različite definicije za nacionalne manjine nastale zbog provođenja prava nacionalnih manjina, a jedan od prvih dokumenata koji se vodio time je Međunarodni sporazum o građanskim i političkim pravima. Prema tome sporazumu nacionalna manjina je „neka grupu brojčano inferiorna ostatku stanovništva neke države... čiji članovi – kao državljani te države – imaju etnička, vjerska ili jezična obilježja koja ih razlikuju od ostatka stanovništva i koji, barem implicitno, dijele osjećaj solidarnosti usmjeren na održanje njihove kulture, tradicije, vjere i jezika“ (Mesić, 2013: 112). Posebno kompleksno je, osim definiranja termina manjine, definirati manjinske skupine „kojima je etničnost glavni razlikovni označitelj“ (Čačić-Kumpes i Kumpes, 2005: 175). Čačić-Kumpes i Kumpes (2005) se slažu da je najbolju definiciju etničke skupine dao Richard Schermerhorn koji kaže da je etnička skupina „kolektivitet unutar šireg društva koji ima stvarno ili navodno zajedničko podrijetlo, uspomene na zajedničku povijest i kulturnu usredotočenost na jedan ili više simboličkih elemenata definiranih kao utjelovljenje njihova pripadanja narodu“ (Schermerhorn, 1996: 17; usp. Smith, 1988, prema Čačić-Kumpes i Kumpes, 2005: 176). Ekspertna skupina koja se bavila analizom definiranja nacionalnih manjina, razlikuje tri vrste manjinskih skupina: nacionalne i etnokulturne manjine te starosjedioce (Čačić-Kumpes i Kumpes, 2005: 176-177). „Ono bitno prema čemu autori deklaracije razlikuju te tri vrste manjinskih skupina jest to da su se pripadnici etnokulturnih manjina u svom položaju našli

vlastitom odlukom da imigriraju u neku državu, dok pripadnici nacionalnih manjina, a napose starosjedioci, svoj položaj nisu izabrali, oni su se u njemu zatekli zbog društvenih i povijesnih okolnosti i procesa na koje nisu mogli utjecati“ (Čačić-Kumpes i Kumpes, 2005: 178). S obzirom na ove tri podjele manjina, one se razlikuju u pravima koja im se dodjeljuju. Naime, za imigrante koji su pripadnici tzv. novih manjina rezervirana je niža razina prava jer se smatra da su te manjine dobrovoljne došle u zemlju i zato se mogu brže i lakše asimilirati (Čačić-Kumpes i Kumpes, 2005: 178).

Prema Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina u članku 5. nacionalne manjine su definirane kao „skupina hrvatskih državljana čiji pripadnici su tradicionalno nastanjeni na teritoriju Republike Hrvatske, a njeni članovi imaju etnička, jezična, kulturna i/ili vjerska obilježja različita od drugih građana i vodi ih želja za očuvanjem tih obilježja“ (Zakon.hr, 2010).

Dok se teritorijalni identitet neke manjine vrlo lako i jasno može utvrditi, to nije slučaj kod vremenskog kriterija (Mesić, 2013: 110). Prije osamostaljivanja 1991. godine Hrvatska je bila u sastavu brojnih država u kojima su bili pripadnici nacionalnih manjina i zbog toga u današnje vrijeme na teritoriju suverene Republike Hrvatske žive pripadnici nacionalnih manjina s kojima su nekada Hrvati bili u zajedničkim državama (Tatalović, 2001: 95). U europskom kontekstu, kada se govori o nacionalnim manjinama dijeli ih se na nove i stare. Pod starim manjinama podrazumijevaju se one skupine koje imaju povijesnu, odnosno autohtonu povezanost s državom i teritorijem na kojem žive već duže vrijeme. Novim manjinama nedostaje upravo ta autohtonost na nekom području, a dolazak novih manjina u neku državu posljedica je novijih migracija (Mesić, 2013: 115).

Postoji razlika i u zaštiti prava novih i starih nacionalnih manjina. „Stare manjine i dalje se oslanjaju na režim manjinskih prava, dok se zaštita novih izvodi iz međunarodnih pravila zaštite migrantskih radnika, članova njihovih obitelji i migrantskih zajednica“ (Letschert, 2007: 46-47, 50, prema Mesić, 2013: 115).

Neke manjine su već iz vremena Jugoslavije imale u Hrvatskoj osigurane posebne statuse i pravnu zaštitu. Talijanska nacionalna manjina je imala posebnu zaštitu Osimskim sporazumom između Jugoslavije i Italije. Mađarska nacionalna manjina je imala povlašten status Sporazumom o zaštiti mađarske manjine u Hrvatskoj i hrvatske manjine u Mađarskoj

(Mesić, 2003: 170). Ipak, najbolji odnos s matičnom zemljom ima talijanska nacionalna manjina (Tatalović, 2001: 103). Dobar odnos s matičnim zemljama ponajprije ovisi o matičnoj zemlji i načinu na koji se odnosi prema svojoj narodu koji živi izvan te zemlje (Tatalović, 2001: 102). „Te države uglavnom materijalno i na druge načine podupiru očuvanje nacionalnog identiteta dotične nacionalne manjine“ (Tatalović, 2001: 102). Tradicionalno dobre odnose s matičnom zemljom ima još mađarska, slovačka, ukrajinska i češka nacionalna manjina, dok u novije vrijeme sve bolje odnose s matičnim zemljama imaju i srpska, bošnjačka, makedonska i slovenska nacionalna manjina (Tatalović, 2001: 103).

Problemi oko nacionalnih manjina tijekom prošlosti, ali i sadašnjosti imaju korijen u kulturnoj dimenziji. Tu se pojavljuje i bit etničkih sukoba. Kako bi se problemi kulturnih dimenzija izbjegli, želja je dovesti do povećanja međusobne tolerancije i realnog pogleda na probleme manjina u društvu kao i na njihova rješenja. Praksa je takva da je nemoguće prostorno razdvojiti pripadnike nacionalne manjine u nekoj državi, već se one miješaju s domaćim stanovništvom te dolazi do isprepletenih odnosa između manjina i domaćeg stanovništva. Dodatan problem može nastati ako postoji netrepeljivost između manjina i domaćeg stanovništva i to na dijelu teritorija na kojem je nacionalna manjina brojčano veća od domaćeg stanovništva (Tatalović, 2001: 97). Kulturna autonomija jedan je od najčešćih načina za rješavanje složenih odnosa između nacionalnih manjina i većinskog stanovništva (Tatalović, 2001: 97). „Ona podrazumijeva pravo neke nacionalne manjine na izražavanje posebnosti i različitosti u višetetničkom okruženju te pravo očuvanja i razvijanja vlastitog identiteta“ (Tatalović, 2001: 97). Kulturna autonomija ima višestruko značenje za brojčano male manjine jer im to predstavlja jedini način zaštite bez kojeg bi bile osuđene na asimilaciju i izumiranje (Tatalović, 2001: 97).

### 3. Pravni kontekst nacionalnih manjina

Definiranje nacionalnih manjina ima vrlo bitno značenje kod donošenja prava o nacionalnim manjinama. Uspoređujući dva segmenta, različitu etničku strukturu u zemljama Europske unije i podatke o reguliranju prava nacionalnih manjina u tim zemljama, dolazi se do zaključka da se na različite načine negiraju prava o različitosti ljudi. Uz nacionalne manjine usko se vežu termini multikulturalnosti i interkulturalizma, a sve ih više zamjenjuju i „pokrivaju“ termini kulturna različitost, odnosno pravo na razliku (Čačić-Kumpes i Kumpes, 2005: 173-174). Međunarodnopravna zaštita nacionalnih manjina pojavila se u Europi nakon Prvog svjetskog rata u okviru Lige naroda, a potreba za tim se javila nakon raspada tri carstva na kojima su se pojavile nove države koje su postale domovina višenacionalnih manjina (Mesić, 2003: 161-163, prema Mesić, 2013: 109). Time je postalo jasno da manjine i njihova prava mogu postati opasnost za međunarodnu sigurnost zbog čega se razvio tzv. sistem manjinskih garancija. To je značilo da su osnivači versajskog poretka donijeli odluku kojom štite manjine u zemljama koje su poražene, zemalja koje su nastale nakon završetka rata i onih država koje su osvojile veći teritorij nakon rata (Mesić, 2013: 109). No, nakon nacističke Njemačke koja je pozivala da se zaštite prava njemačke nacionalne manjine u državama u kojima se one nalaze poput Poljske i tadašnje Čehoslovačke, pojavio se strah od kolektivnih prava nacionalnih manjina (Mesić, 2013: 109). Ono što je potaknulo svijest o zaštiti manjina kako bi se demokracija mogla nastaviti razvijati je priznavanje manjinskih prava unutar liberalne teorije te nestanak socijalizma. Nasilno gušenje manjina postalo je potpuno neprihvatljivo, a to je dovelo do shvaćanja kako se većinska nacija prilikom izgradnje vlastitog identiteta ne smije nepravedno odnositi prema manjinama. Njemačka ne razlikuje nacionalne i etničke manjine, prema pravilima u Sloveniji postoje samo autohtone i alohtone manjine, u Italiji vrijede samo jezične manjine, dok neke zemlje poput Francuske i Nizozemske zagovaraju nepostajanje manjina u svojoj domovini (Tanase, 2006: 4, prema Mesić, 2013: 114).

Pojedinim organizacijama, poput Ujedinjenih naroda trebalo je duže vrijeme da prihvate dokumente o pravima nacionalnih manjina. Ujedinjeni narodi su 1992. prihvatili Deklaraciju o pravima osoba koje pripadaju etničkim, nacionalnim, vjerskim i jezičnim manjinama prema kojoj od države u kojoj žive manjine mogu tražiti razna prava. Vijeće Europe izdalo je

Europsku povelju za regionalne i manjinske jezike i Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina (Mesić, 2013: 110). Međutim, manjkavost Deklaracije bila je što nije pravno obvezujući dokument pa prema tome nije obvezno njezino provođenje kao niti kontrola njezinog provođenja. S druge strane, Vijeće Europe tri godine poslije usvaja Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina. Njome je ostvaren veliki napredak jer po prvi puta progovara o nenasilnoj asimilaciji manjina (Mesić, 2003: 164). „Polazeći od tih dokumenata, valja naglasiti da su “posebna” prava nacionalnih manjina nastala radi osiguranja ravnopravnosti i jednakih mogućnosti za pripadnike nacionalnih manjina, koji su zbog različitih objektivnih okolnosti u nekom okruženju stavljeni u nepovoljniji položaj“ (Van Dyke, 1985: 14-15, 44-45, prema Tatalović, 2006: 167). Preporukama iz Osla nacionalne manjine mogu osnivati medije i koristiti ih na svojem jeziku (Tatalović, 2017: 17).

Do početka 1990-ih godina na razini Ujedinjenih naroda ili Vijeća Europe nije postojao pravni dokument koji je štitio prava manjina niti govorio uopće o njihovim pravima. „Doduše, članak 27 Međunarodnog ugovora o građanskim i političkim pravima (International Covenant on Civil and Political Rights) obvezuje države potpisnice, u vrlo općenitoj formulaciji, na poštivanje prava manjina na uživanje svoje kulture, prakticiranje svoje religije, ili upotrebu svoga vlastitog jezika” (Mesić, 2003: 163). Međunarodna zajednica se osvijestila da je potrebno učiniti određeni pomak prema pravima nacionalnih manjina te je uvidjela da manjinska prava nisu isto što i ljudska prava. Postoji puno manjinskih pitanja koja traže javne, odnosno državne odgovore, a doktrina ljudskih prava ne nudi nikakve odgovore na određena pitanja. „Spomenimo neka važnija: koji se jezik (jezici) treba govoriti u parlamentu, ili koristiti na sudovima?; trebaju li manjine (i koje) imati pravo na državnu potporu za manjinsko obrazovanje?; kako povući granice administrativnih jedinica (samo)uprave – tako da se smanjuje ili povećava udio manjina u njima?; trebaju li manjine imati (proporcionalno) predstavništvo u parlamentu i lokalnim organima vlasti? – i mnoga druga“ (Mesić, 2003: 163).

#### 4. Nacionalne manjine u Hrvatskoj

Hrvatska se može smatrati multikulturalnom zemljom s obzirom da ima 22 registrirane i priznate nacionalne manjine što znači da imaju pravo na iskazivanje jezičnih i kulturnih obilježja (Mesić, 2003: 164). Gledajući popis stanovništva posljednjih 20-ak godina, točnije od 2001. godine pa do posljednjeg popisa stanovništva 2021. godine, broj registriranih manjina je isti. „Prema popisu stanovništva iz 2021. godine u Republici Hrvatskoj je popisano 3.871.833 stanovnika od čega je 240.079 pripadnika nacionalnih manjina kako slijedi: Albanaca 13.817 (0,36%), Austrijanaca 365 (0,01%), Bošnjaka 24.131 (0,62%), Bugara 262 (0,01%), Crnogoraca 3.127 (0,08%), Čeha 7.862 (0,20%), Mađara 10.315 (0,27%), Makedonaca 3.555 (0,09%), Nijemaca 3.034 (0,08%), Poljaka 657 (0,02%), Roma 17.980 (0,46%), Rumunja 337 (0,01%), Rusa 1.481 (0,04%), Rusina 1.343 (0,03%) Slovaka, 3.688 (0,10%), Slovenaca 7.729 (0,20%), Srba 123.892 (3,20%), Talijana 13.763 (0,36%), Turaka 404 (0,01%), Ukrajinaca 1.905 (0,05%), Vlaha 22 (0,00%) i Židova 410 (0,01%)“ (Pravamanjina.gov.hr, 2023). Relativno brojnije nacionalne manjine su Bošnjaci, Romi, Srbi, Talijani, Mađari, Albanci i Slovenci (Dzs.gov.hr, 2022). Treba istaknuti kako se ipak broj nekih manjina smanjuje, naročito srpske nacionalne manjine. Primjerice srpske nacionalne manjine je prema popisu stanovništva iz 2001. godine bilo 4,54 %, zatim iz popisa stanovništva 2011. godine 4,36 %, a prema zadnjem popisu stanovništva ima ih tek 3,20 % (Dzs.gov.hr, 2022). S druge strane, blago povećanje broja nacionalnih manjina zabilježeno je kod Bošnjaka i Roma. Bošnjaka je prema popisu 2001. godine bilo 0,47 %, zatim 2011. godine 0,73 % te 2021. godine 0,62 %, a Roma je bilo 2001. godine 0,21 %, 2011. godine 0,40 % te 2021. godine 0,46 % (Dzs.gov.hr, 2022).

Osim što je multikulturalna, Hrvatska je i multireligijska zemlja (Mesić, 2003: 164). Zadnji popis stanovništva iz 2021. godine pokazuje da se 78 % ljudi izjasnilo da su katolici, dok je na drugom mjestu pravoslavna vjera kojoj pripada 3,32 % populacije. Zatim slijede protestanti s 0,26 % te ostali kršćani s 4,83 %. Tek su na petom mjestu muslimani s 1,32 % (Dzs.gov.hr, 2022). Nadalje, multikulturalnost se postiže upotrebom različitog, manjinskog jezika. Popis stanovništva unazad 20-ak godina pokazuje kako se više stanovništva izjasnilo da im je matični jezik hrvatski, nego što ima Hrvata (Mesić, 2003: 166). Konkretno, 96 % stanovništva

2001. godine izjasnilo se da im je hrvatski službeni jezik, a njih 89 % se izjasnilo da su Hrvati. Zatim 2011. godine 95 % se izjasnilo za hrvatski službeni jezik, a 90 % se izjasnilo kao Hrvati te prema posljednjem popisu 2021. godine 95 % se izjasnilo za službeni hrvatski jezik, a 91 % stanovništva se izjasnilo Hrvatima (Dzs.gov.hr, 2022). Razlog za takvo izjašnjavanje u kojem većina stanovništva priznaje hrvatski kao službeni jezik su socijalni konformizam i postkomunistička jezična tranzicija. S obzirom da su Srbi u Hrvatskoj govorili istim jezikom kao Hrvati, hrvatski Ustav iz vremena Socijalističke Republike Hrvatske opisao je to na način da se u široj upotrebi koristio hrvatski književni jezik koji je bio zajednički jezik Hrvata i Srba (Mesić, 2003: 166). Od ostalih jezika nacionalnih manjina koji su u široj upotrebi prema posljednjem popisu stanovništva su albanski (0,35 %), bosanski (0,45 %), romski (0,39 %) i talijanski (0,33 %) (Dzs.gov.hr, 2022). „Premda se udio nacionalnih manjina prepolovio u vrijeme popisa 2001. u odnosu na predratno stanje, Hrvatska je ostala multinacionalno i multireligijsko, a onda i multikulturalno društvo“ (Bagić i Mesić, 2011: 33). Razloge za konstantno smanjenje pripadnika nacionalnih manjina, Vlada vidi u posljedicama Domovinskog rata, neravnomjernoj prostornoj raspoređenosti zbog koje više ljudi ima u gradovima, nego u selima te zbog raspadanja veza unutar nacionalnih manjina (Kanižaj, 2006: 41).

#### 4.1. Manjinska prava u Hrvatskoj

„Hrvatska jamči pripadnicima nacionalnih manjina pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne samouprave“ (Tatalović, 2006: 167). „Razmjerno sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u tijelima lokalne uprave i samouprave, a to pokazuju brojna europska iskustva, omogućuje demokratsko usklađivanje manjinskih s većinskim interesima na određenom prostoru“ (Tatalović, 2001: 101). To je način za izbjegavanje nesporazuma i konflikata između manjina i većinskog stanovništva te se omogućava bolja integracija manjina u društvo. Bitno je napomenuti da odluka o sudjelovanju nacionalnih manjina u lokalnoj vlasti ne smije štetiti pripadnicima nacionalnih manjina ni većinskom stanovništvu (Tatalović, 2001: 101).

Sama činjenica što postoje Zakoni koji govore o pravima manjina veliki je napredak, no problem postoji u provođenju tih prava zbog gospodarskih i socijalnih problema. To pogotovo utječe na ostvarivanje prava manjina koje su rasprostranjene na ratom pogođenom području, utječe na tempo vraćanja izbjeglica i stvaranje boljih uvjeta za život romske nacionalne manjine (Tolnauer, 2004: 38). U našoj državi postoje problemi oko manjina koji niti njihovim pravima ne mogu biti riješeni poput pada broja nacionalnih manjina zbog čega je potrebno



osmisлити politiku zaustavljanja trenda iseljenja manjina iz države. Također se „relativno sporo provode dijelovi pojedinih zakona koji reguliraju prava nacionalnih manjina, što se posebno odnosi na povratak izbjeglica, provođenje Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina, zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne i sudbene vlasti“ (Tolnauer, 2004: 41). Prema Izvješću pučke pravobraniteljice za 2021. godinu navedeno je da su problemi nacionalnih manjina nedovoljna „zastupljenost nacionalnih manjina u emisijama HRT-a, podzastupljenost pripadnika manjina među zaposlenima u upravi i pravosuđu te neprovođenje propisa o uporabi manjinskih jezika i pisama, kao i govor mržnje u medijima i političkom diskursu, radikalni nacionalizam, povijesni revizionizam, protumanjinsku retoriku i predrasude koje osobito pogađaju srpsku i romsku nacionalnu manjinu“ (Ombudsman.hr, 2022: 93). Pozitivni pomaci su u ostvarivanju kulturnih prava nacionalnih manjina za što je Vlada RH izdvojila najviše sredstava do sada (Ombudsman.hr, 2022: 94).

Hrvatska je potpisala Europsku povelju za regionalne i manjinske jezike te Okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina. „Ratificirajući Povelju, Hrvatska je iskoristila pravo deklariranja onih manjinskih jezika kojima se treba posvetiti posebna zaštita. To su: srpski, talijanski, mađarski, češki, slovački, ukrajinski i rusinski. No, niti jedan od njih nije priznat kao teritorijalan jezik, u smislu Članka 1. Povelje“ (Mesić, 2003: 164). Hrvatska je svjesna da su prava koje trebaju imati nacionalne manjine bitan čimbenik u demokratizaciji društva, stoga je nakon osamostavljenja radila na novom modelu tih prava koji je obuhvatio i tzv. nove manjine (Tatalović, 2006: 159).

Promjenom vlasti 2000. godine u Hrvatskoj dolazi do veće brige za prava nacionalnih manjina. Tu posebno do izražaja dolazi Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina te Zakon kojim se regulira odgoj i obrazovanje i službena uporaba jezika i pisma nacionalnih manjina (Tatalović, 2006: 160). Ustavni zakon nastao je nakon sporazuma o ulasku Hrvatske u Europsku uniju zbog čega je naša zemlja morala donijeti zakon koji će se ozbiljnije pobrinuti za prava i zaštitu nacionalnih manjina (Tolnauer, 2014: 8). „Neosporno je da je Ustavni zakon donesen pod pritiskom međunarodne zajednice, kao i da je proces njegova rađanja dugo trajao te da je na kraju bio neka vrsta kompromisa između vladajuće hrvatske politike i međunarodne zajednice“ (Tolnauer, 2014: 9). Donošenjem Zakona počeo je uzlet nacionalnih manjina na hrvatsku scenu i to u svim područjima. Nacionalne manjine sve više ulaze u javni, društveni, kulturni i politički život te se poboljšalo prihvaćanje manjina u društvo, a počelo je vladati sve pozitivnije ozračje po pitanju prihvaćanja nacionalnih manjina (Tolnauer, 2014: 9).

Donošenjem Hrvaskog Ustava obuhvaćena su brojna prava nacionalnih manjina, a tome je pomoglo i zakonodavstvo poput međunarodnih dokumenata koji se brinu o pravima manjina (Tatalović, 2006: 159). Da su prava i slobode nacionalnim manjinama osigurane kao i to da ih se treba tretirati jednako kao i domaće stanovništvo, svjedoči i članak 14. Ustava Republike Hrvatske u kojem stoji: „Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama“ (Zakon.hr, 2023). S obzirom da živimo u vrijeme recesije koja stvara povoljne uvjete za rast netolerancije, neprihvatanja, osuđivanja i rasizma, što pak dovodi do još veće netrepeljivosti prema manjinama, bitno je naglasiti da prava nacionalnih manjina nisu ništa drugo ili posebno, nego sredstvo koja pomažu manjina u ostvarivanju svojih prava kao što ih imaju ostali građani u državi (Tolnauer, 2014: 11).

Modelom koji se naziva kulturna autonomija za prava manjina poput obrazovanja, zaštite spomenika, informiranja ili kulturne manifestacije brinu se državne institucije i nevladine udruge manjina. Time se omogućuje integracija nacionalnih manjina u društvo, omogućava se očuvanje njihovog identiteta te se sprječava nasilna asimilacija (Tatalović, 2006: 163). Taj se model temelji na integraciji, umjesto na asimilaciji (Tatalović, 2001: 97). Hrvatska je usprkos ratnim poteškoćama stvorila model ostvarivanja etničkih prava koji je pratio europske standarde. Međutim, problem koji se pojavljivao kod ovoga modela, bila je njegova provedba jer su nadležne institucije koje bi trebale provesti ono što je u njemu sadržano bile nedovoljno opremljene. Problem je bio i nezainteresiranost o provođenju etničkih prava lokalne i uprave i samouprave (Tatalović, 2001: 97). „Ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, polazeći od okvira sadržanih u hrvatskom zakonodavstvu, može se promatrati na četiri razine: putem kulturne autonomije, odgoja i naobrazbe na manjinskom jeziku i pismu, razmjernog sudjelovanja u vlasti na državnoj i lokalnim razinama te prekogranične suradnje nacionalnih manjina“ (Tatalović, 2001: 97). „Prema Ustavnom zakonu Hrvatska osigurava ostvarivanje posebnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina koja oni uživaju pojedinačno ili zajedno s drugim osobama koje pripadaju istoj nacionalnoj manjini“ (Tatalović, 2006: 164).

Zakon o medijima u dijelu općih odredbi ističe kako je „zabranjeno prenošenjem programskih sadržaja u medijima poticati ili veličati nacionalnu, rasnu, vjersku, spolnu ili drugu neravnopravnost ili neravnopravnost na temelju spolne orijentacije, kao i ideološke i državne tvorevine nastale na takvim osnovama te izazivati nacionalno, rasno, vjersko, spolno ili drugo

neprijateljstvo ili nesnošljivost, neprijateljstvo ili nesnošljivost na temelju spolne orijentacije, poticati nasilje i rat“ (Zakon.hr, 2023b). Isto tako, Zakon u članku 5. ističe da će se poticati proizvodnja i objavljivati programski sadržaji koji se odnose na „ostvarivanje prava na javno informiranje i na obaviještenost pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj“ (Zakon.hr, 2023b). Nadalje, u Zakonu se ističe da će se informirati javost o nacionalnim manjinama i njihovim pravima te će se poticati tolerancija i kultura dijaloga (Zakon.hr, 2023b). Iz Zakona o elektroničkim medijima proizašao je Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija kojima se osiguravaju financijska sredstva za programske sadržaje od posebnog interesa za državu (Tatalović, 2017: 23). Prema tom Zakonu u članku 71. navodi se da će se sredstvima Fonda poticati proizvodnja i objavljivanje radijskih i audiovizualnih projekata te programa i sadržaja nacionalnih manjina u Hrvatskoj (Zakon.hr, 2023a).

Manjinske skupine ne moraju nužno biti brojčano male. To potvrđuje činjenica što neki istraživači smatraju manjinskom skupinom bilo koju podređenu skupinu, neovisno o broju njezinih članova, a koji imaju manju društvenu moć u društvu što je plodno tlo za diskriminaciju nacionalnih manjina (Čačić-Kumpes i Kumpes, 2005: 175). Iako se etničke manjine razlikuju po više obilježja, postavlja se pitanje trebaju li se, stoga, razlikovati i njihova prava. Još uvijek neke zemlje nemaju zakonsku reguliranu zaštitu autohtonih manjina (Čačić-Kumpes i Kumpes, 2005: 175-176).

## 5. Važnost predstavljenosti nacionalnih manjina u medijima

„Masovni mediji su institucije koje zadovoljavaju potrebu društva za javnom komunikacijom u kojoj mogu sudjelovati svi pripadnici društva“ (Peruško, 2011: 17). Oni su ujedno glavni pokazatelj otvorenosti društva prema različitostima kao i njegove tolerancije i razumijevanja za manjinske skupine (Tatalović, 2017: 26). Uloga medija za društvo je višestruka. Svojim utjecajem određuju političko ponašanje, imaju nezamjenjivu ulogu prilikom donošenja odluka bitnih za zajednicu, no mediji su i posrednici između javnosti i političara koji informiraju o njihovim odlukama (Župarić-Iljić, 2011: 135). Od osamostaljenja Hrvatske djelomično su pridonosili i zaustavljali proces integracije manjina u društvo. „Njihova je uloga bila dvojaka i većim je dijelom ovisila o nekoliko ključnih varijabli: širem okviru unutar kojega djeluju, tipu i određenosti medija (javni vs. privatni), tehnologiji, naravi samog događaja, pravovremenosti i aktualnosti komuniciranja, akterima - protagonistima (izvorima informacija) koji se povezuju uz događaj, dostupnosti službenih informacija, jasnoći poruke, obrazovanosti publike, obrazovanosti novinara i urednika te dobronamjernosti i etičnosti novinara i urednika“ (Kanižaj, 2014: 89). Mišljenje o manjinskim skupinama u društvu, a pogotovo prema onima s kojima se dogodio neki konflikt, može biti pozitivno ili negativno, a o tome odlučuju mediji s obzirom na njihov način izvještavanja prema tim skupinama (Petričušić, 2010: 46). Važno je da mediji izvještavaju o nacionalnim manjinama zbog otežanog odnosa između manjina i većinskog stanovništva te zbog uloge medija o senzibiliziranju većine o dobrim primjerima manjina i rješavanja problema oko prihvatanja manjina u društvo (Kanižaj, 2014: 89).

Općenito, odnos između medija i određenih marginaliziranih grupa u koje se ubrajaju i nacionalne manjine opisuje se kao pun napetosti, konflikata i izbjegavanja o njihovom izvještavanju (Hodžić i Jusić, 2010: 8). Medijska autonomija posebice brojčano manjih nacionalnih manjina nije osigurana (Hodžić i Jusić, 2010: 10). „Pravo manjina na pristup medijima može se, dakle, posmatrati i u kontekstu dvije široke kategorije međunarodnog prava o jezičkim pravima: prvu čine mjere usmjerene na zaštitu pripadnika manjina od bilo kojeg oblika diskriminacije, dok se u drugu kategoriju ubraja režim promocije manjinskih jezika, koji podrazumijeva izvjesna pozitivna prava na pristup javnim službama, kakve su obrazovanje i mediji“ (Dunbar, 2001: 91-92, prema Hodžić i Jusić, 2010: 17). Zastupljenost manjina u medijima je osigurana, no važno je da prostor ispunjen nacionalnim manjinama u

medijima uistinu „reflektira njihove potrebe i interese“ (Hodžić i Jusić, 2010: 23). Mediji imaju pasivan pristup prema izvještavanju o nacionalnim manjinama umjesto promoviranja aktivnog pristupa kojim bi se sadržaj efektivnije komunicirao (Jakubowicz, 2006: 6-7, prema Hodžić i Jusić, 2010: 23). „Participacija i pristup manjina u mainstream medijima ima za cilj da pluralizira javnu sferu uključivanjem različitih glasova i perspektiva, da promovira jednakost i principe nediskriminacije, omogući participaciju manjina u općim državnim i društvenim poslovima, osigura sveobuhvatnu interkulturalnu komunikaciju u društvu, jača razumijevanje i toleranciju među kulturama, omogući izražavanje distinktivnih manjinskih identiteta i borbu protiv stereotipa te da osigura promociju i validaciju različitih načina života manjinskih zajednica“ (Moring, 2006: 12, prema Hodžić i Jusić, 2010: 24).

„Masovni mediji pripadaju gotovo redovito nekoj većinskoj skupini, a često i više većinskih skupina ima odlučujuću riječ u medijima“ (Malović, 2003: 10). Izvještavanje o nacionalnim manjinama i dalje predstavlja bolnu točku kako u zatvorenijim, ksenofobičnim zemljama, tako i u razvijenim zemljama (Malović, 2003: 11). Mediji će više izvještavati o nacionalnim manjinama ako su teme o njima vijesti negativnog konteksta i onoga što može završiti u crnoj kronici (Malović, 2003: 12).

O načinu na koji će mediji predstavljati manjine posebnu ulogu ima tržište. Naime, mediji se obraćaju većinskom stanovništvu i obrađuju teme, odnosno *mainstream* sadržaj koje stanovništvo zanima s ciljem stjecanja dobiti. To nepovoljno utječe na izvještavanje o manjinama jer one nisu toliko zanimljive većinskom stanovništvu i mediji neće o njima izvještavati, a ako i izvještavaju onda to rade na komercijalno primamljiv način poput senzacionalizma (Cottle, 2000: 22, prema Hodžić i Jusić, 2010: 30). Ako se radi o manjinskim temama, prevladavat će vijesti u kojima je fokus sukob zbog čega će se naći u crnoj kronici (Hodžić i Jusić, 2010: 33). Zbog takvih karakteristika tržišta, teme o nacionalnim manjinama osim većinskom stanovništvu neće biti zanimljive ni pripadnicima nacionalnih manjine čime dolazi do getoizacije. Getoizacija je „ograničeno predstavljanje etničkih i rasnih manjina kroz identifikaciju sa ograničenim brojem žanrova i tema (i uloga)“ (Devereux, 2007: 175, prema Petričušić, 2010: 69). Taj proces dovodi do nemogućnosti integracije manjina u *mainstream* medije što posljedično dovodi do isključenja manjina iz društvenog života (Petričušić, 2010: 69).

### 5.1. Pravilno izvještavanje u medijima o manjinama

Opće je poznato da postoji problem s obzirom na koji su nacionalne manjine predstavljene u medijima i on je puno ozbiljniji, nego što se čini jer obuhvaća razna manjinska prava i politička pitanja, a krajnji doticaj s time imaju mediji. Rješenje za ovaj problem je osposobljavanje manjinskih predstavnika za javne nastupe te „trajna edukacija novinara, političara i javnosti“ (Kanižaj, 2003: 27). U novinarstvu postoje etička pravila i kodeksi koji govore kako pravilno izvještavati o različitim skupinama u društvu među kojima su i manjine. To je sastavni dio novinarske etike čija je pravila potrebno podržavati pogotovo kada prikazuje kako izvještavati o nacionalnim manjinama. To znači „neprestano preispitivanje etičkog postupanja u situacijama kada dolazi do istinskog sukoba vrijednosti i kada je potrebno donijeti etičku odluku, a nijedan etički kodeks određenu situaciju nije unaprijed propisao“ (Vilović, 2004: 75). Narušavanje etičnosti zamijećeno je prilikom prikazivanja manjina u najnakladnijim izdanjima novina na nacionalnoj i regionalnoj razini (Vilović, 2004: 77). „Standardi profesionalnog novinarstva preduvjet su objektivnog, istinitog, poštenog izvješćivanja“ (Malović, 2007: 28). Od 1990-ih godina mediji su se u izvještavanju koristili senzacionalizmom, komercijalnošću i trivijalnim događajima, a taj trend mediji su nastavili i danas (Vilović, 2011: 67).

Novinaru ne smije biti bitno tko je i što predstavlja osoba o kojoj izvještava kao što su na primjer osobe etničke ili vjerske pripadnosti, seksualne orijentacije i različitih socijalnih grupa, već je najbitnije da novinar vjerodostojno i objektivno prenese informaciju (Tuller, 2003: 17). Novinari trebaju stalno promišljati mogu li svojim izvještavanjem povrijediti ljudska prava te moraju obratiti pozornost na svoje izvještavanje i preispitati svoju etičku točnost (Malović, Ricchiardi i dr., 2007: 49). „Tako će se zlouporaba ljudskih prava i kršenje etičkih načela svesti na najmanju moguću mjeru“ (Malović, Ricchiardi i dr., 2007: 49). Najčešće optužbe s kojima se novinari susreću su da često koriste senzacionalizam, izazivaju netrpeljivost te da potiču mržnju na nacionalnoj i vjerskoj osnovi (Malović, Ricchiardi i dr., 2007: 49). Iako se ističe kako novinari moraju kod izvještavanja o nacionalnim manjinama pisati analitičke članke kako bi se određeni događaj bolje razumio, no s druge strane novinari za to nemaju vremena jer izvještavaju javnost gotovo istog trena kada se nešto dogodilo (Malović, Ricchiardi i dr., 2007: 35).

Jedna od bitnih stavki prilikom izvještavanja novinara je nepristranost, a ona „znači sagledavanje nekog pitanja sa svih aspekata bez ikakve agende osim točnog, poštenog izvještavanja“ (Zeneimediji.hr, 2018: 64). Također, nepristranost podrazumijeva da se treba

pažljivo odnositi prema optužbama jer ih se ne smije prikazivati kao činjenice i što je još važnije, novinar zbog navođenja ne smije zanemariti drugu stranu da kaže svoju priču i da se obrani (Zeneimediji.hr, 2018: 64). Zbog toga, za novinare o izvještavanju o nacionalnim manjinama i drugim skupinama postoji nekoliko smjernica i savjeta za bolje izvještavanje. Primjerice kada novinar izvještava o nekoj manjinskoj skupini, posebnu pozornost treba obratiti na predstavnika te skupine i njegovo mišljenje treba obavezno biti dio članka. Isto tako, u članku se mora dati prostora grupama da iznesu svoje mišljenje ako se spominje više grupa unutar članka. Važno je pažljivo birati riječi kojima se oslovljavaju pojedine manjinske grupe jer je snaga riječi moćna i ukoliko se s njima ne pazi, može dovesti do povećanih etničkih prijepora između grupa (Tuller, 2003: 17). Novinari koji pripadaju nekoj etničkoj grupi, nisu uspjevali biti objektivni prije svega zbog političkih pritisaka te zbog zaštite prema vlastitoj etničkoj grupi. Njihova pristranost se očitovala u vrednovanju drugih kao glavnih uzroka sukoba, koristili su negativne stereotipe i nisu davali medijskog prostora osobama koje misle drugačije. Novinar u tekstu mora imati sugovornika koji govori o temi iz više kutova, a ukoliko sugovornik kritizira određenu skupinu tada bi toj skupini trebalo također dati prostora za odgovor na kritiku (Tuller, 2003: 23). Nadalje, novinar treba sam sa sobom raspraviti kakvo mišljenje ima o određenoj manjinskoj skupini da bi mogao konkretno i objektivno o njoj izvještavati. Na svakoj strani između dvije grupe postoje pojedinci koji imaju različito mišljenje od većine, a cilj novinara u tom slučaju je pridobiti ih za sugovornike. Novinari trebaju točno i precizno izvijestiti o događaju, oslanjajući se najviše na svoje izvore informacija te što manje koristiti pridjeve poput *brutalan* ili *barbarski* kako ne bi potaknuli drugu stranu na sukob (Tuller, 2003: 24). Ipak u izvještavanju novinari nailaze na prepreku zvanu političari koji imaju utjecaj na medije i određuju na koji će način novinari izvještavati, a da to njima ide u korist (Malović, Ricchiardi i dr., 2007: 47).

Prvi i najvažniji korak za profesionalno izvještavanje o nacionalnim manjinama je kvalitetna edukacija novinara (Malović, 2003: 9). S obzirom da ne postoji općeprihvaćeni model izvještavanja o manjinama donesen je zaključak daje najbolje stvoriti model prema kojem svaka zemlja za sebe ima model izvještavanja o nacionalnim manjinama. Prvi je s programom počeo profesor Brian Winston s Lincoln University iz Velike Britanije koji je predložio četiri temeljne stavke unutar provođenja programa. „Četiri temeljna područja jesu:

1. Razvijanje osjetljivosti prema različitostima
2. Kako izvještavati o različitostima

### 3. Izvještavanje o različitostima

#### 4. Društvene različitosti i mediji“ (Winston, 2003: 11, prema Malović, 2003: 14).

Za objektivno i korektno izvještavanje o manjinama, novinar mora biti upućen u razne činjenice i procese koji se tiču nacionalnih manjina ili će u protivnom javnosti prenijeti krivu informaciju. Isto tako, novinar mora s dozom opreza i osjetljivosti pisati o nacionalnim manjinama jer većinski narod može, zbog krive percepcije koju ima iz medija, loše reagirati na teme prava nacionalnih manjina (Tatalović, 2017: 27). Neke od smjernica za dobru novinarsku praksu u izvještavanju o manjinama su dubinsko izvještavanje, davanje pozadinskih informacija, objašnjenje zakonodavnog okvira, davanje glasa nevidljivimate izbjegavanje stereotipa (Tatalović, 2017: 47). Savjeti za izvještavanje o nacionalnim manjinama, između ostalog, su uključivanje nacionalnih manjina kao sugovornika u tekst, paziti na jezik izražavanja prema nacionalnim manjinama, izbjegavanje umetanja uvredljivih izjava u tekst iako se radi o političarima te biti informirani i u kontaktu s pripadnicima različitih manjinskih skupina (Tatalović, 2017: 48). Posebnu pozornost treba posvetiti i vrsti novinarskih tekstova kao što su izvještaji što uključuje kratku formu informacije poput kratke vijesti ili izvještaja te analitički tekstovi poput intervjua, reportaža i analiza. Ukoliko prevladavaju kratke izvještajne forme to ukazuje na izostanak kvalitetnog, istraživačkog novinarstva za koje je potrebno više vremena, truda i rada te ukazuje na novinarsku pasivnost. Izvještavanje o manjinama zahtijeva analitičke tekstove jer se izvještavanje „o tako kompleksnoj društvenoj grupi kao što su manjine ne može temeljiti isključivo na vijestima i izvještajima, ma koliko oni afirmativni bili“ (Kanižaj, 2006: 58).

Ako se promatra selekcija vijest u masovnim medijima, postoje dva ključna obilježja koja se odnose na njih, a koja itekako utječu na izvještavanje o manjinama. To su medijska logika i paradoks različitosti. Medijska logika podrazumijeva predstavljanje teme na „svoj“ način koji se bitno razlikuje od događaja u stvarnosti. Primjerice, stvarnost se temelji na istini, činjenicama, povijesti, dok se medijska logika bavi fragmentiranim pričama i određenim isječcima ne dajući cjelokupnu i detaljnu analizu neke teme. S obzirom da izvještavanje o manjinama mora biti kvalitetno opisano s dubljim analizama i primjerima, medijska logika nije dobar izbor za pisanje o manjinama (Kanižaj, 2004: 32). Paradoks različitosti upućuje na činjenicu da se povećava broj medija, no kvaliteta njihova izvještavanja o nacionalnim manjinama ostaje ista ili čak gora, umjesto da se poboljšava. „Medijska različitost ne



odražava se u kvalitativnoj različitosti pa smo na tržištu svjedoci postojanja velikog broja sličnih izdanja, koja se u mnogočemu podudaraju“ (Kanižaj, 2004: 33).

Većinsko stanovništvo smatra da manjine pridonose bogatstvu društva i kulturnoj raznolikosti. Ističu da se izazovi u ostvarenju manjinskih prava najviše očituju kod provođenja njihovih kulturnih prava, a posebno se ističe problem uključenja romske nacionalne manjine u društvo (Baričević i Koska, 2017: 61). Negativna predodžba među većinskim stanovništvom vlada o srpskoj nacionalnoj manjini te im se ne priznaju kulturna prava jer se smatra da imaju prevelika prava. Osim toga, prevladava mišljenje da je prerano za uvođenje dvojezičnih ploča te da traženje prava za uvođenje ćirilice pokazuje kako srpska nacionalna manjina ne poštuje vrijednost Domovinskog rata niti priznaje Hrvatsku kao svoju domovinu (Baričević i Koska, 2017: 63). Isto tako, negativna percepcija dominantno vlada u većinskom stanovništvu prema romskoj nacionalnoj manjini. „Većina ispitanika prepoznaje da se u Hrvatskoj uz ovu populaciju vezuju predrasude vezane uz način života, te da se pripadnike uglavnom diskriminira temeljem fizičkog izgleda“ (Baričević i Koska, 2017: 63).

## 5.2. Nacionalne manjine u medijima

„U ostvarivanju prava nacionalnih manjina bitnu ulogu imaju i mediji“ (Tatalović, 2003: 5). Masovni mediji utječu na formiranje kulturnih i brojnih drugih stavova čime se stvara podjela u društva na „mi“ i „oni“. S obzirom da manjine pripadaju socioekonomskim marginaliziranim skupinama ne može se ostvariti izravna komunikacija između manjina i većinskog stanovništva (Hussain, 2000: 102, prema Kanižaj, 2006: 13). Vodeći se činjenicom da su mediji zagovaratelji kohezivnosti u društvu, oni su ujedno i posrednik „nacionalne i nacionalističke paradigme“ (Peruško, 1999: 81, prema Župarić-Iljić, 2011: 135). „Mediji imaju ključnu ulogu u suzbijanju diskriminacije, utjecanju na javno mišljenje, promicanju suradnje među zajednicama i davanju poticaja te poštivanju ljudskih prava svih osoba (Tatalović, 2017: 17). „Masovni mediji su jedan od ključnih faktora u stvaranju društvene klime za boljim razumijevanjem manjina“ (Malović, 2004: 36).

Brojčana zastupljenost manjina u društvu nije uvjet prema kojem mediji o tim manjinama izvještavaju. Primjerice bošnjačka i talijanska manjina malo su zastupljene u medijima s obzirom na brojnost, dok se najviše izvještava o srpskoj, romskoj i židovskoj manjini (Župarić-Iljić, 2011: 136). U crnoj kronici najzastupljeniji su Albanci i Romi, što povlači za sobom općeprihvaćeno mišljenje da mediji predstavljaju manjine kao uzrok problema većinskog stanovništva (Kanižaj, 2006: 49, prema Župarić-Iljić, 2011: 136). Putem medija

građani su se informirali o ratnim zbivanjima u Hrvatskoj, a upravo je rat uzrok kako građani gledaju na nacionalne manjine. Pri tome, građani se nisu fokusirali na jednu nacionalnu manjinu i odnos prema njoj, a za primjer možemo uzeti srpsku nacionalnu manjinu s kojom je Hrvatska bila zaraćena, već su građani generalno usvojili negativan stav prema pripadnicima svih nacionalnih manjina (Šiber, 1998: 91, prema Kanižaj, 2004: 31).

Javni servis u Hrvatskoj HRT bavi se temama nacionalnih manjina tek toliko da se zadovolje osnovni standardi njihovog izvještavanja (Župarić-Iljić, 2011: 137). „Količina i kvaliteta vremena predviđenog za emitiranje na jeziku dotične nacionalne manjine na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini trebala bi odgovarati njenoj brojčanoj zastupljenosti, koncentraciji, kao i situaciji i potrebama nacionalne manjine“ (Tatalović, 2017: 18). Iako je ranije u diplomatskom radu navedeno kako se Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina poboljšao njihov položaj i zastupljenost u svim segmentima društvu, najmanje je pozitivnog pomaka učinjeno u medijima. Manjine su nedovoljno zastupljene u javnim medijima, a pogotovo na HRT-u kao javnom servisu. Neki od pokazatelja za to su: nedovoljno priloga o manjinama koji prikazuju pozitivne primjere suživota manjina s domaćim stanovništvom te općenito nedovoljno priloga o manjinama, pokrivenost manjinskih tema iz svih dijelova Hrvatske, nepostojanje realizacije emisije na jezicima nacionalnih manjina, nedovoljno programa manjinskih sadržaja (Tolnauer, 2014: 12-13). “Nedostatak ozbiljnih novina, kvalitetne javne televizije i dobrog radio programa govori i o stanju duha u nekoj zemlji, o snazi intelektualaca te općoj društvenoj klimi, uključujući i stupanj demokracije“ (Malović, 2007: 63).

Isto tako, javnost je potrebno što više informirati o manjinama jer se na taj način njih prestaje gledati kao opasnost u društvu (Kanižaj, 2003: 27). Komunikacija s građanima najvećim dijelom ide preko medija, a toga su svjesni političari koji to iskorištavaju za manipulativne procese. To ide najviše na štetu nacionalnih manjina, a tu se dolazi do pitanja važnosti između odnosa medija i nacionalnih manjina. Prepreka u interakciji manjina i društva je upravo slabiji socioekonomski položaj nacionalnih manjina (Hussain, 2000: 102, prema Kanižaj, 2003: 28). Znanstvenici su došli do dva bitna zaključka o izvještavanju o nacionalnim manjinama. „Mediji najčešće ignoriraju nacionalne manjine, a ukoliko urednici odluče izvijestiti o manjinama, izvještavanje ima sljedeće važne značajke:

1. U negativnom kontekstu izvještava se o neuobičajenim događajima poput tragedija, kriminala, nasilja, ekstremizma ili prijetnjivom redu i miru.

2. Članovi manjinskih grupa predstavljaju se kao drukčiji, opasni i neracionalni, uz čestu uporabu predrasuda, generalizacija i stereotipa.

3. Pripadnike manjinske grupe optužuje se da su sami krivi za svoju sudbinu te da su ujedno nesposobni promijeniti stvarnost.

4. Socijalni, gospodarski i politički razvoj koji se odnosi na manjine površno se predstavlja, bez ozbiljnih analiza i pojašnjenja“ (Avraham, Wolsfeld, Aburaiya, 2000: 118, prema Kanižaj, 2003: 28).

Kako dosadašnji modeli komuniciranja medija prema nacionalnim manjinama nisu pokazali rezultat uključivanja manjina u medijski prostor, predložen je novi komunikacijski model „kao sastavni dio medijske strategije primjenjiv za sve nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj“ (Kanižaj, 2014: 91). Radi se o modelu komuniciranja ISKORAK, što je kratica za informirati javnost, smanjiti mogućnost za manipulaciju, koordinirati istupe, odgovarati na pitanja, reagirati na napise, angažirati sve snage, kontrolirati emocije. Primjenom ovog modela mediji su se promijenili, no ovaj model tek je temeljni okvir sa savjetima za osobe ili institucije koje žele imati dobar odnos s medijima. Posebno je koristan jer se može primijeniti na manjinske medije (Kanižaj, 2014: 91-94).

„Uzimajući u obzir značaj medija za poznavanje problematike nacionalnih manjina u suvremenim demokratskim društvima, javnost treba senzibilizirati izvještavanjem o različitostima i promoviranjem multikulturalizma“ (Tatalović, 2017: 16). Mediji u izvještavanju o nacionalnim manjinama fokus stavljaju na događaje s negativnim kontekstom, dok se o pozitivnim primjerima uključivanja manjina u život zajednice, toleranciji i suživotu gotovo uopće ne piše čime se dolazi do zaključka kako se mediji ne interesiraju za kulturnu dimenziju izvještavanja o nacionalnim manjinama (Tatalović, 2017: 25). Jedan od razloga koji dovodi do takve prakse izvještavanja o nacionalnim manjinama je što „javni mediji još nemaju dovoljno znanja i osmišljene strategije kako pristupiti jednom multietničkom i multikulturalnom društvu, društvu koje je bremenito i pozitivnim i negativnim aspektima te multietničnosti i multikulturalnosti“ (Tolnauer, 2014: 13). Međutim, u političkim krugovima se sve više počinje smatrati kako je dobro što su političke teme o nacionalnim manjinama najviše zastupljene u medijima. Ipak, upitno je koliko je to uistinu dobro jer je primjerice „percepcija srpske manjine u javnosti nastala kao posljedica pre naglašavanja političkih problema, te je još opterećena snažno negativnim konotacijama“ (Kanižaj, 2006: 56). Zbog ispolitiziranih tema, manjine nemaju mjesta za isticanje kulturnih i drugih aktivnosti, no

najveći udio izvještavanja o političkim temama bio bi povoljan za one manjine koje nisu prepoznate i žele skrenuti pozornost na sebe (Kanižaj, 2006: 57). „Židovska manjina nametnula se u kulturnim rubrikama i može se očekivati kako javnost upravo nju najviše percipira kao 'kulturnu manjinu'” (Kanižaj, 2006: 100).

Kako bi mediji počeli izvršavati svoju obvezu integracijskog procesa nacionalnih manjina u društvo potrebno je osmisliti manjinske emisije iz kojih će sami pripadnici nacionalnih manjina dobivati informacije o manjinama te je potrebno više sadržaja u kojima će se isticati odnos manjine i većine u društvu. S obzirom kako postoji teza da su manjine bogatstvo različitosti u društvu, potrebno je to dokazati i isticati u medijima kako bi većina počela to percipirati na pravi način (Tolnauer, 2014: 14). „Gotovo tri četvrtine (72%) državljana Europske unije vjeruje da ljudi različitoga podrijetla (etničkoga, vjerskoga ili nacionalnoga) obogaćuju kulturni život njihovih zemalja, dok se četvrtina (23%) s time ne slaže“ (Bagić i Mesić, 2011: 12). „To mora biti ključ promjene medijske paradigme o manjinama, jer se bez te promjene vrtimo u krugu i ne uspijevamo manjine izvesti iz medijskog geta“ (Tolnauer, 2014: 14).

### 5.3. Manjine u „svojim“ medijima

Brojni dokumenti temeljem kojih manjine imaju prava, potaknuli su ih na politički angažman. Osim osnivanja manjinskih udruga, razvila se potreba i za manjinskim medijima. „Pod manjinskim medijskim prostorom podrazumijevamo ukupnost medijskih formi i sadržaja koje etnonacionalne manjine stvaraju na području Hrvatske“ (Župarić-Iljić, 2011: 138). Manjinski mediji najviše izvještavaju o aktualnim problemima manjina, spominju se i obljetnice nekih događanja, a najčešća novinska forma su reportaže (Župarić-Iljić, 2011: 148). Njihova glavna funkcija je informiranje manjinske javnosti, no isto tako pomažu u očuvanju manjinskog identiteta i „isticanja“ manjina u društvu što im donosi određenu količinu moći u zajednici (Župarić-Iljić, 2011: 134). „Potreba za *informiranjem manjina* jedna je od bitnih za njihovu upućenost o svojim pravima, kao i mogućnost refleksije na svoj društveni položaj. Potreba za *informiranjem o manjinama* pak upoznaje šire društvo većinske nacionalne kulture s položajem i potrebama nacionalnih manjina te utječe na senzibilizaciju šire populacije za problematiku manjina“ (Župarić-Iljić, 2011: 134). Prema podacima iz Statističkog ljetopisa 2009. godine manjinski mediji u hrvatskom medijskom prostoru što se tiče tiskanog izdanja imali su više od 2500 časopisa i više od 330 novinskih izdanja. Također, na manjinskim jezicima nacionalne manjine tiskaju 50 časopisa koji služe informiranju manjina. Manjine imaju svoje medijske kuće poput radijskih postaja, a imale su i televizijsku kuću *TV Dunav*

koja je od 2002. godine ugašena. Mnogo manjinskih medijskih sadržaja zastupljeno je na području Istre posebno za talijansku, bošnjačku i slovensku manjinu (Župarić-Iljić, 2011: 138). Međutim, manjinski mediji nemaju zavidnu količinu publike pa se postavlja pitanje koliko ih je isplativo održavati s obzirom da su ovisni o izvorima financiranja, a time se pojavljuje sumnja u objektivnost njihova izvještavanja (Malović, 2004a, prema Župarić-Iljić, 2011: 147). Jedan od razloga slabe zastupljenosti manjinskih medija među samim manjinama je što su novinari tih medija slabije educirani za profesionalno izvještavanje zbog čega koriste zastarjelo novinarstvo te su kao takvi pripadnicima nacionalnih manjina nezanimljivi (Malović, 2003: 9). Zatvoreni društveni sustav omogućit će manjinama osnivanje medija na njihovim jezicima i time se braniti od mogućih kritika da se ne brine o pravima manjina. „Time su zadovoljili svoje obaveze, mašu tim rješenjima poput zastavama uspjeha u razvijanju multikulturalizma, ali ne tiče ih se što ti mediji rade u nemogućim uvjetima, nemaju odgovarajući novinarski kadar i što se broj njihovih primatelja smanjuje svake godine prirodnim putem“ (Malović, 2003: 12). Važno je da manjine znaju „svoje“ medije korisno iskoristiti za međusobnu komunikaciju te promicanje kulturnih vrijednosti i identiteta. Pri tome je potrebno paziti da ne dođe do samoizolacije, odnosno da se manjine počnu obraćati same sebi bez doticaja s većinskim stanovništvom (Sreberny, 2005: 443-444, prema Hodžić i Jusić, 2010: 38).

#### 5.4. Uloga *online* medija u promicanju manjinskih prava

Osim tradicionalnih vrsta medija, za zagovaranje manjinskih prava danas imamo i „internetsku platformu koja uključuje konvergenciju i interaktivnost masovnih medija te snažnu ekspanziju različitih društvenih mreža“ (Vilović, 2014: 72). Usprkos tim mogućnosti koje su raširene za različite publike ponovo u fokus dolazi propitkivanje načina izvještavanja medija o nacionalnim manjinama koji je i dalje negativan, nekorektan i izbjegavajući (Vilović, 2014: 72). „Očito je da su pozitivni pomaci koji su, u posljednjih nekoliko godina postignuti u praćenju i zastupanju interesa nacionalnih manjina u tradicionalnim medijima, danas značajno narušeni, jer svaki nenadani ekscesni događaj povezan s nacionalnim manjinama vraća u opticaj staru retoriku i politički nekorektan govor, ali sada u virtualne medije“ (Vilović, 2014: 72). Nastankom novih medija promicanje govora mržnje prebacilo se iz tradicionalnih u virtualne medije, no nacionalnim manjinama u tom slučaju preostaje da se prilagode novoj i suvremenoj tehnologiji te načinima masovnog komuniciranja. „Novi mediji i posebno društvene mreže su platforma koju bi trebali prepoznati pripadnici nacionalnih

manjina, pojedinačno i institucionalno i usmjeriti se na javno i slobodno artikuliranje svojih problema, htijenja i stavova“ (Vilović, 2014: 83).

#### 5.5. Dosadašnja istraživanja medijskog izvještavanja o nacionalnim manjinama

„Kvantiteta i kvaliteta izvještavanja o položaju i pravima nacionalnih manjina ukazuje na to koliko su vrijednosti tolerancije, dijaloga i multikulturalnosti uopće prisutne u javnom i medijskom diskursu“ (Župarić-Iljić, 2011: 134). Istraživanja u medijima pokazuju postoje li stereotipi i predrasude o etničkim manjinama te imaju posebnu vrijednost jer se njima dolazi do kontinuiteta i praćenja trendova (Vilović, 2003: 20). Već pri površnoj analizi medija u Hrvatskoj i zemljama jugoistočne Europe može se zaključiti da se u tiskovinama nacionalne manjine najviše obrađuju u sklopu političkih tema. Točnije, etnički sukobi su glavna tema pri čemu se analiziraju zločini iz prošlosti (Tatalović, 2003: 6). „Zbog toga su medijski sadržaji o nacionalnim manjinama često opterećeni ratnim zločinima i aktivnostima za uspostavljanje normalnog života na ratom zahvaćenim područjima, zbog čega ostaju zapostavljeni kulturni i gospodarski aspekti, odnosno neka socijalna pitanja važna za nacionalne manjine“ (Tatalović, 2003: 6). O nacionalnim manjinama u medijima se uglavnom izvještava kampanjski i vezano uz incidente. Da bi se o manjinama korektno izvještavalo, manjinska slika u medijima mora biti drugačija i mediji bi trebali izvještavati o različitostima u društvu s naglaskom na multikulturalizam (Tatalović, 2003: 7).

„Najveći broj istraživanja o izvještavanju o manjinama, diskursu novina i detaljnoj analizi medija objavio je nizozemski istraživač Teun A. Van Dijk“ (Kanižaj, 2004: 33). U jednoj od deset studija analizirao je na tisuće nizozemskih dnevnih novina, a proveo je još istraživanja i u Njemačkoj, Engleskoj i Francuskoj. Ono što je ustvrdio je da se najviše izvještavalo o temama „kriminalne aktivnosti, kulturne različitosti, nasilje, socijalni problemi i imigracija“ (Kanižaj, 2004: 33). Slika koja se u medijima time nameće o nacionalnim manjinama je da one predstavljaju probleme. Također, manipulira se prilikom selekcije vijesti te se tako predstavnicima nacionalnih manjina ne daje pravo glasa, a mediji to okarakteriziraju na način da ti predstavnici nemaju što za reći (Kanižaj, 2004: 33). Provedeno je i istraživanje u srpskim medijima o načinu prikazivanja manjina, a osim Van Dijka jedno od najopsežnijih istraživanja „proveo je primjenjujući znanstvenu metodu analize sadržaja, Media Diversity Institute iz Londona koncem 2001. godine u deset država Jugoistočne Europe, uključujući i Hrvatsku“ (Kanižaj, 2004: 34). Prema svim ovim provedenim istraživanjima dolazi se do generalnih zaključaka o glavnim karakteristikama izvještavanja o nacionalnim manjinama, a to su:

1. „U negativnom se kontekstu izvještava o neuobičajenim događajima poput tragedija, kriminala, nasilja, ekstremizma ili prijetnji javnom redu i miru.
2. Članovi manjinskih grupa predstavljaju se kao drukčiji, opasni i neracionalni, nerijetko uz predrasude, generalizacije i stereotipe.
3. Pripadnike manjinske grupe optužuje se da su sami krivi za svoju sudbinu, te da su ujedno nesposobni promijeniti stvarnost.
4. Socijalni, ekonomski i politički razvoj koji se odnosi na manjine površno se predstavlja, bez ozbiljnih analiza i pojašnjenja“ (Avraham, Wolsfeld, Aburaiya, 2000: 118, prema Kanižaj, 2004: 35).

Povijest hrvatskih medija koji su izvještavali o temama nacionalnih manjina nije nimalo svjetla. Naime, već u zadnjem desetljeću 20. stoljeća američki State Department upozoravao je na Hrvatsku kao na zemlju u kojoj se narušavaju prava čovjeka, dok se u medijima koristi politički nekorektan jezik naročito prema pripadnicima nacionalnih manjina (Vilović, 2003: 20). Nakon toga, u vrijeme ratnih događanja u Hrvatskoj i susjednoj Bosni i Hercegovini u medijima je došlo do govora mržnje naročito prema narodima s kojima se Hrvatska našla u sukobu poput Srba i Bošnjaka. To je uzelo toliko maha da je Vlada intervenirala i apelirala na medije da izvještavaju sukladno tolerantnosti, umjerenosti i suživota (Vilović, 2003: 21). U 90-im godinama govor mržnje polako nestaje iz medija, no zamjenjuje ga netolerantan i netrepeljiv jezik i to ne samo prema pripadnicima nacionalnih manjina, već prema „rubnim“ skupinama društva poput pripadnika različitih seksualnih orijentacija. Također, netolerantan medijski jezik prenosi se s političkih tema na sve ostale teme i rubrike kao što su sport, crna kronika i kulturna rubrika. Isto tako, dolazi do uočavanja senzacionalističke opreme teksta s ciljem privlačenja pozornosti čitatelja, dok je sami tekst relativno korektno napisan. To je vrijeme kada se intenzivno piše o nacionalnim manjinama u sklopu različitih kampanja poput izbora nacionalnih manjina ili javne rasprave o Zakonu o manjinama (Vilović, 2003: 21-22).

Jedno od provedenih istraživanja analize sadržaja o nacionalnim manjinama iz 2003. godine obuhvaća sedam regionalnih i nacionalnim dnevnika: *Vjesnik*, *Jutarnji list*, *Večernji list*, *Slobodna Dalmacija*, *Glas Slavonije*, *Glas Istre* i *Novi list*. Prema rezultatima istraživanja tijekom mjesec dana u ovih sedam nacionalnih i regionalnih dnevnika objavljeno je 75 tekstova koji su obrađivali temu o nacionalnim manjinama. Najviše se izvještavalo o srpskoj, romskoj i talijanskoj nacionalnoj manjini. Manjine se u analiziranim nacionalnim dnevnicima spominje u kontekstu loših događanja, konkretno vezano za tadašnji događaj sukoba učenika Srba i Hrvata u Belom Manastiru (Vilović, 2003: 22-23). U tekstovima koji su obrađivali tu

temu nije se ukazivalo na netoleranciju i nesnošljivost, no to se promijenilo kada su se u priču upleli političari sa svojim komentarima koji su ukazivali na „svoju“ hrvatsku, odnosno srpsku djecu. „U takvim slučajevima velika je odgovornost na novinaru koji treba „hladno“ izvijestiti o događaju, izbjegavajući dociranje i nagađanje koje ne pomažu nijednoj strani“ (Vilović, 2003: 24). Zaključno, provedeno istraživanje pokazalo je da se izvještavanje o nacionalnim manjinama može opisati kao kampanjsko praćenje i pokrivanje ekscenčnih situacija koje obuhvaćaju područja u kojima „sporo teče povratak izbjeglica i povrat imovine, a za međuetnički incident je dovoljna i samo jača riječ ili uvreda“ (Vilović, 2003: 25).

Još jedno istraživanje provedeno je na regionalnom dnevnom listu online izdanja *Slobodna Dalmacija* i to u dva razdoblja od 18.4. do 21.5. 2003. godine i 17.1 do 18.2. 2004. godine, uoči manjinskih izbora za mjesto u jedinicama samouprava (Bjelajac i Duvnjak, 2004: 155-156). Naime, puno birača nije izašlo na izbore, a rezultatima istraživanja je pokazano kako u analiziranom regionalnom listu nije bilo dovoljno teksta o nacionalnim manjinama, a pogotovo o predstojećim izborima, što se može povezati s lošim odazivom birača na izbore (Bjelajac i Duvnjak, 2004: 155). Analiziralo se izvještavanje o nacionalnim manjinama i manjinskim izborima u četiri rubrike regionalnog lista: „Tema dana“, „Novosti“, „Županija“ i „Split“ (Bjelajac i Duvnjak, 2004: 157). Autori Bjelajac i Duvnjak (2004) ukazuju na prethodna istraživanja koja su proveli 2001., 2002. i 2003. godine i koja su također pokazala da *Slobodna Dalmacija* ima jako malo tema o nacionalnim manjinama (Bjelajac i Duvnjak, 2004: 156).

Media Diverity Institute proveo je 2001. godine istraživanje u 10 zemalja jugoistočne Europe, među kojima je i Hrvatska. Prema rezultatima istraživanja, ustanovljeno je „da izvještavanje o manjinama ovisi o ukupnoj političkoj stabilnosti i kvaliteti međuetničkih odnosa u svakoj pojedinoj državi, ali možda još više i o vrsti medija - ponajprije tiskovina“ (Kanižaj, 2003: 29). Uočena je razlika u izvještavanju tabloida i *broadsheet* novina što dovodi do zaključka da nema jasne strategije izvještavanja. Osim toga, istraživanjem je pokazano da u svakoj državi postoji određena skupina o kojoj se piše negativno. „U studenome 2001. u Hrvatskoj je to bila srpska manjina, a na početku 2003. radilo se uglavnom o Romima“ (Kanižaj, 2003: 29). Izvještavanje o nacionalnim manjinama ovisi o vrsti medija pa je tako u tabloidima prisutno opće političko izvještavanje s dozom senzacionalizma u naslovima (Kanižaj, 2003: 29). Kako bi se nadopunilo istraživanje Media Diverity Institute te kako bi se provjerila aktualnost znanstvene konferencije Mediji i manjine koja se u to vrijeme trebala održati, provedeno je jednomjesečno istraživanje 2003. godine na prvim izdanjima najtiražnijih hrvatskih dnevnih



novina *Jutarnjem listu*, *Večernjem listu* i *Slobodnoj Dalmaciji*. Rezultati toga istraživanja su pokazali da se najviše izvještavalo o Romima, zatim o tadašnjoj glavnoj manjinskoj temi izborima za manjinsko vijeće, o Srbima, Talijanima te Hrvatima u BiH. „Potvrđena je i teza iz istraživanja Media Diversity Instituta prema kojoj su manjinske teme ispolitizirane i samom novinarskom prezentacijom“ (Kanižaj, 2003: 31). Kanižaj (2003) naglašava kako je jedna od bitnih značajki za prepoznavanje važnosti teme nacionalnih manjina za urednika „položaj teksta na stranici“ (Kanižaj, 2003: 32). Tako je najuočljiviji gornji i donji desni dio te sredina, a urednici najčešće prezentiraju manjinske teme upravo na suprotnim i manje uočljivim dijelovima, odnosno na gornjem i donjem lijevu dijelu stranice (Kanižaj, 2003: 33). Nadalje, u istraživanju *Jutarnjeg* i *Večernjeg lista* te *Slobodne Dalmacije* u najvećoj mjeri (71,6 %) prevladavaju informativni naslovi, a u manjoj količini (18,2 %) zabilježeni su senzacionalistički naslovi s naznakama diskriminiranja. „Usporedimo li ove podatke s onima iz 2001., možemo zaključiti da se u najtiražnijim hrvatskim dnevnim novinama u negativnom kontekstu najčešće spominju Srbi, Romi i Makedonci“ (Kanižaj, 2003: 33).

„Izvještavanje o manjinama je depersonalizirano, što potiče generaliziranje“ (Kanižaj, 2003: 35). Naime, novinari prilikom izvještavanja o pojedincu nacionalne manjine navode ime manjine kojoj pripada čime dovode do generalizacije, a to nije poželjno. Nadalje, s obzirom da postoji nedostatak predstavnika nacionalnih manjina koji bi ih predstavljali u javnosti, mediji to koriste na način da uzimaju izjave od osoba koje ne znaju medijski korektno istupati (Kanižaj, 2003: 35). Također, istraživanje je pokazalo da se o manjinama izvještava kao o skupini koja predstavlja prijetnju u društvu (Fleras, 1995: 5, prema Kanižaj, 2003: 36). Koliko se poštuje manjine u nekom društvu ovisi o edukaciji pa tako lošije obrazovani građani gledaju na manjine kao na prijetnju, dok je kod bolje obrazovanih građana takvih slučajeva manje zabilježeno (Vergeer, 2000: 138, prema Kanižaj, 2003: 36). Jedna od bitnih razlika koja se uočava u ovome istraživanju u odnosu na ono iz 2001. godine jest izvještavanje o nacionalnim manjinama u regiji što obuhvaća vladine aktivnosti i aktivnosti manjina (Kanižaj, 2003: 39). „U hrvatskim dnevnim tiskovinama postoji jedan oblik konstante u izvještavanju, iako to ne znači da postoji i strategija praćenja nacionalnih manjina“ (Kanižaj, 2003: 40). Ranija istraživanja pokazala su da mediji prilikom izvještavanja o nacionalnim manjinama najčešće objavljuju informativne članke koji sadrže dovoljno informacija, no bez dubljih analiza (Kanižaj, 2003: 40). Zaključno, istraživanje je pokazalo kako *Jutarnji*, *Večernji* i *Slobodna Dalmacija* „ne izvještavaju sustavno o aktivnostima i životu nacionalnih manjina, već reagiraju prema aktualnim događajima“ (Kanižaj, 2003: 42).

Relativno novije istraživanje o izvještavanju o nacionalnim manjinama proveli su 2010. godine Car i Kanižaj. Istraživanjem su htjeli provjeriti „da li i u kojoj mjeri javni radiotelevizijski servis HRT te lokalne radijske i televizijske postaje u Hrvatskoj poštuju i ispunjavaju zakonske odredbe o zastupljenosti programa o nacionalnim manjinama i za nacionalne manjine, na jeziku i pismu nacionalnih manjina“ (Car i Kanižaj, 2010: 86). Ovi autori ističu da je HRT „najvažniji subjekt na nacionalnoj razini u informiranju o manjinama i za manjine, ali i promoviranju, razumijevanju i društvenoj integraciji manjina u Republici Hrvatskoj“ (Car i Kanižaj, 2010: 92). Zbog sredstava Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti lokalne televizijske postaje proizvode sadržaj za nacionalne manjine (Car i Kanižaj, 2010: 107). Podaci Agencije za elektroničke medije pokazuju da nacionalne manjine nisu dovoljno zastupljene na ovoj vrsti televizijskih postaja. Izdvaja se tek nekoliko televizijskih lokalnih postaja koje ipak zadovoljavaju uvjete te emitiraju emisije za manjine s obzirom na to koja je manjina najzastupljenija u području koje koncesijom pokrivaju. To su Televizija Slavonije i Baranje, Varaždinska televizija, Televizija 4 rijeke, Vinkovačka televizija, TV Nova, Televizija Primorja i Gorskog kotara, Nezavisna istarska televizija, Televizija Šibenik, Kanal Ri, Televizija Sljeme, Čakovečka televizija, TV Dalmacija, Otvorena televizija, Osječka televizija i Nezavisna televizija (Car i Kanižaj, 2010: 107-112). Što se tiče radijskog emitiranja programa o nacionalnim manjinama, Hrvatski radio proizvodi „pristojnu“ količinu manjinskog sadržaja (Car i Kanižaj, 2010: 112). „Ono što nedostaje jest uključenost manjina u redovni informativni program te novi pristupi izvještavanju o manjinama“ (Car i Kanižaj, 2010: 112). Stanje nije zadovoljavajuće ni kod istraživanja koliko su programi lokalnih televizija zastupljeni na pismu i jeziku nacionalnih manjina (Car i Kanižaj, 2010: 113). „Izvještavanje o nacionalnim manjinama te proizvodnja sadržaja namijenjenog manjinskim zajednicama prepušteno je na volju urednicima ili osobnoj inicijativi pojedinih novinara“ (Car i Kanižaj, 2010: 113).

Jedno od istraživanja mjerilo je stavove hrvatskih građana prema kulturnim i društvenim različitostima. Prema rezultatima toga istraživanja gotovo svaki treći stanovnik nema jasno definiran stav o tome je li, između ostalog, postojanje nacionalnih manjina u našem društvu dobro ili ne. Ovakav rezultat ukazuje na zbuđenost i nejasno definiran stav o odnosu u društvu između većine i manjine i na socijalni konformizam (Bagić i Mesić, 2011: 17). Ipak, „91 posto ispitanika smatra da Hrvatska treba biti kulturno otvoreno i tolerantno društvo“ (Bagić i Mesić, 2011: 17).

Glavni zaključak do kojeg je došao Kanižaj u istraživanju *Predstavljenost nacionalnih manjina u hrvatskim dnevnim novinama – komparativni pregled 2001. – 2003* u dvije faze je da su teme koje govore o nacionalnim manjinama ispolitizirane (Kanižaj, 2004: 35). Važniji zaključci prve faze istraživanja su da se manjine smješta u političke rubrike, a najčešće u kontekstu tema zločinački događaji iz prošlosti, u izvještavanju je zapostavljeno izvještavanje o kulturnim, gospodarskim i socijalnim aktivnostima manjina te se najviše izvještava o srpskoj i židovskoj nacionalnoj manjini i Hrvatima u BiH (Kanižaj, 2004: 35). Rezultatima druga faze istraživanja pokazalo se da su Romi najzastupljenija manjina o kojoj se izvještavalo, dok je u prvoj fazi to bila srpska nacionalna manjina (Kanižaj, 2004: 36). Nadalje, u drugoj fazi uočeno je smanjenje izvještavanja o međuetničkim sukobima i zločinima (Kanižaj, 2004: 41). „Jedini stalni i ujednačeni trend 2001. i 2003. jest raspodjela članaka po rubrikama. U oba ciklusa najviše je članaka bilo u političkim rubrikama (događaji dana, gradska kronika, unutarnja i vanjska politika)“ (Kanižaj, 2004: 38). Najveći napredak u izvještavanju u odnosu na 2001. godinu je izvještavanje o temama koje se odnose na svakodnevni život. Takvih tema je 2001.godine bilo manje od 11 %, a dvije godine kasnije čak više od 44 % tekstova (Kanižaj, 2004: 42).

## 6. Metodologija

„Analiza sadržaja je postupak proučavanja i raščlanjivanja verbalne ili neverbalne građe kojim se nastoje uočiti njezine osobine i poruke“ (Lamza Posavec, 2021: 258). Ovom metodom analizira se prikupljeni materijal prema onim ciljevima i svrsi koju ima istraživanje (Lamza Posavec, 2021: 258).

Dvije osnovne vrste analize sadržaja su kvantitativna i kvalitativna metoda. „Kvalitativna ili nefrekvencijska analiza podrazumijeva više ili manje subjektivno vrednovanje proučavane građe koje nije vođeno čvršće definiranim metodologijskim kriterijima“ (Lamza Posavec, 2021: 258). Kvalitativna analiza sadržaja zasniva se na interpretaciji zbog čega statistička obrada podataka pada u drugi plan pa posljedično ne dozvoljava ni općeniti zaključak o nekoj pojavi na temelju analize prikupljene građe (Lamza Posavec, 2021: 258). „Kvantitativnu analizu sadržaja mogli bismo definirati kao sustavnu i objektivnu istraživačku metodu koja omogućuje da se osobine tekstualne ili vizualne građe izraze u kvantitativnim pokazateljima“ (Lamza Posavec, 2021: 259). Cilj ove vrste metode analize sadržaja je dokazati postojanje određene pojave u analiziranom materijalu, dokazati koliko je ta pojava zastupljena te na temelju toga doći do određenih zaključaka o analiziranom sadržaju (Lamza Posavec, 2021: 258).

Za potrebe istraživanja ovog diplomskog rada koristit će se metoda analiza sadržaja, a uzorak će se analizirati kvantitativnom i kvalitativnom analizom sadržaja. Smatram da je ta metoda najprikladnija za istraživanje jer želim istražiti način i prikazivanje nacionalnih manjina na portalima *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *net.hr*, *index.hr* i *24sata.hr*. Materijal na kojem ću provesti analizu prikupljen je na pet navedenih portala u razdoblju od godine dana. Jedinica analize je članak uključujući naslov i grafičku opremu. Uzorak obuhvaća sve članke objavljene na portalima *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr*, *net.hr* i *index.hr* u periodu od 1.1. 2021. do 1.1. 2022. godine koji obrađuju teme nacionalnih manjina. Pretraga se vršila pomoću ključnih riječi nacionalne manjine i manjine u tražilicama na navedenim portalima. Ukupno je pronađen 201 članak.

Matrica za analizu ima 10 pitanja koja obuhvaćaju opći ton članka, sadržaj članka (grafičku opremu), zastupljenost nacionalne manjine u članku, postojanje ili ne postojanje izjave pripadnika nacionalne manjine, teme u kojima se pojavljuje nacionalna manjina, spominje li se Domovinski rat u člancima o srpskoj nacionalnoj manjini, odgovara li naslov tekstu članka

te kako je članak potpisan. Matrica sa svim pitanjima i ponuđenim odgovorima nalazi se u priložima na kraju rada.

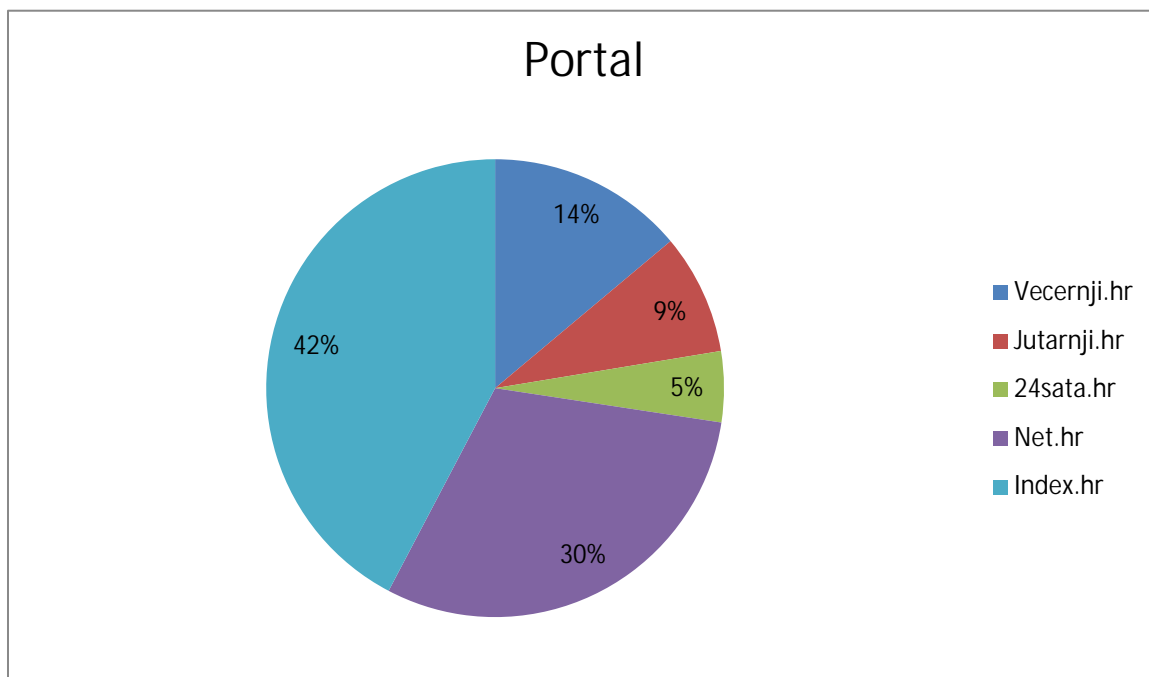
#### 6.1. Cilj istraživanja i hipoteze

Cilj diplomskog rada je istražiti koliko i na koji način navedeni portali izvještavaju o nacionalnim manjinama. Prema cilju ovog istraživanja hipoteze su sljedeće:

1. Na svim se portalima najviše izvještava o srpskoj nacionalnoj manjini, a najmanje o talijanskoj nacionalnoj manjini.
2. Naslovi većine članaka na navedenim portalima negativno su intonirani.
3. U većini naslova na analiziranim portalima se ističe da je u članku riječ o nacionalnoj manjini.
4. Na svim portalima o nacionalnim manjinama se najviše izvještava u kontekstu političkih tema.
5. U većini članaka na navedenim portalima o srpskoj nacionalnoj manjini izvještava se u kontekstu Domovinskog rata.

## 7. Rezultati istraživanja

Od ukupno analiziranog 201 članka koji obrađuje temu nacionalnih manjina od 1.1. 2021. do 1.1.2022. godine na portalu *vecernji.hr* prikupljeno je 28 članaka, na *jutarnji.hr* 17 članaka, na *24sata.hr* 10 članaka, na *net.hr* 61 članak i na *index.hr* 85 članaka.



Graf 1: Portali s obzirom na postotak objavljenih članaka o nacionalnim manjinama

### 7.1. Zastupljenost nacionalnih manjina na portalima *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr*, *net.hr* i *index.hr*

Rezultati istraživanja pokazali su da se na svim portalima najviše izvještava o srpskoj nacionalnoj manjini. Od 201 analiziranog članka, 113 članaka izvještava o ovoj nacionalnoj manjini (*vecernji.hr* 15 članaka, *jutarnji.hr* 12 članaka, *24sata.hr* šest članaka, *net.hr* 40 članaka, *index.hr* 40 članaka). Druga najzastupljenija manjina o kojoj se izvještava je romska. Ova manjina zastupljena je u 42 članka na analiziranim portalima (*vecernji.hr* šest članaka, *jutarnji.hr* dva članka, *24sata.hr* četiri članka, *net.hr* 12 članaka, *index.hr* 18 članaka). Treća najzastupljenija manjina o kojoj se izvještava je bošnjačka. Ova manjina zastupljena je u 14 članaka na analiziranim portalima (*vecernji.hr* dva članka, *jutarnji.hr* nema niti jedan članak, *24sata.hr* tri članka, *net.hr* tri članka i *index.hr* šest članaka).

Od ostalih manjina koje su u Hrvatskoj registrirane, 12 članaka izvještava o mađarskoj i talijanskoj nacionalnoj manjini, 6 članaka o ukrajinskoj, 5 članaka o crnogorskoj i židovskoj nacionalnoj manjini, 4 članka o slovenskoj, 3 članka o albanskoj, 2 članka o češkoj, po 1 članak o makedonskoj, njemačkoj i poljskoj manjini, dok niti jedan članak nije izvijestio o austrijskoj, bugarskoj, rumunjskoj, ruskoj, rusinskoj, slovačkoj, turskoj i nacionalnoj manjini Vlaha.

Zanimljivo je da su analizirani portali *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr*, *net.hr* i *index.hr* dosta izvještavali o hrvatskoj nacionalnoj manjini, pogotovo u susjedstvu. Tako kategorija ostale nacionalne manjine označava hrvatsku nacionalnu manjinu u drugim zemljama. Na pet analiziranih portala pronađeno je ukupno 37 članaka koji izvještavaju o Hrvatima izvan RH (*vecernji.hr* sedam članaka, *jutarnji.hr* jedan članak, *24sata.hr* nema niti jedan članak, *net.hr* devet članaka i *index.hr* 20 članaka). Ovime se pokazuje da portali više izvještavaju o hrvatskoj nacionalnoj manjini u drugim zemljama, nego o pojedinim nacionalnim manjinama u Hrvatskoj.

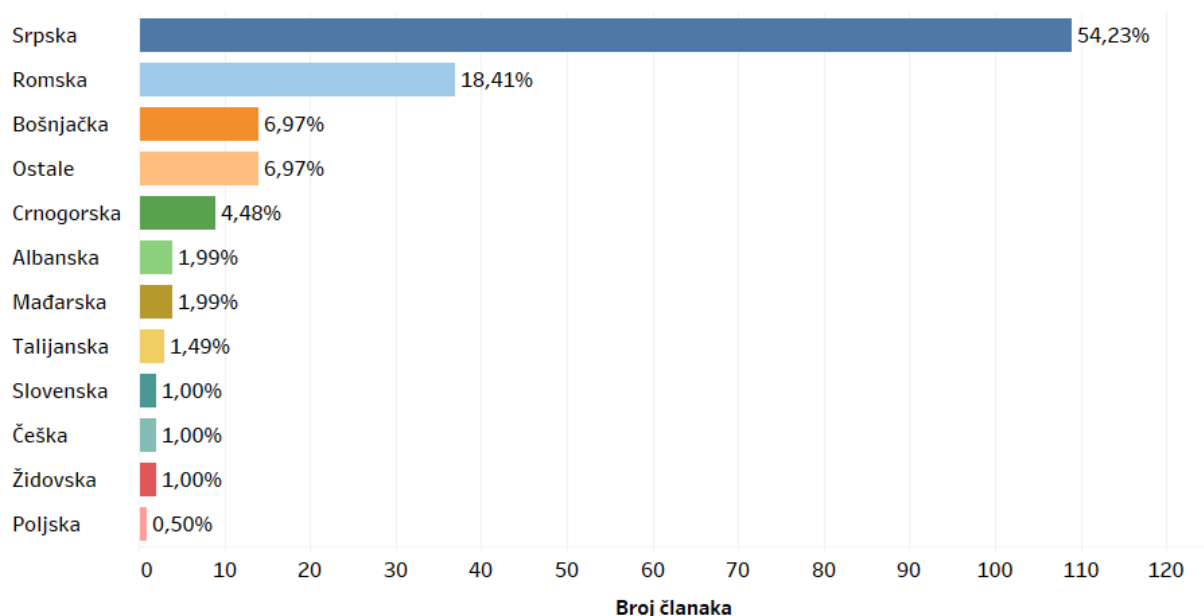
Teme o kojima se izvještavalo o Hrvatima izvan domovine i u susjedstvu su najviše u kontekstu prijeteći koje su Hrvati u Vojvodini dobivali. Poput primjera:

*„Pojačavaju se prijeteći Hrvatima u Vojvodini: Sve ću vas pobiti automatskom puškom“* na portalu *vecernji.hr* te na portalu *index.hr* *„Šef vojvodanskih Hrvata: Prijete nam, strahujemo“*

Temeljem dobivenih rezultata o izvještavanju pojedine nacionalne manjine u Hrvatskoj, možemo zaključiti da se o manjinama u Hrvatskoj izvještava relativno malo s obzirom na njihovu brojčanu zastupljenost. Naime, rezultati istraživanja pokazuju da se više izvještava o romskoj nacionalnoj manjini (18,41 %), nego o bošnjačkoj (6,97 %) iako je bošnjačka nacionalna manjina u Hrvatskoj (0,62 %) brojnija od romske nacionalne manjine (0,46 %). Izuzetak u ovome slučaju je srpska nacionalna manjina koja je najbrojnija nacionalna manjina u Hrvatskoj (3,20 %), a o ovoj manjini analizirani portali najviše izvještavaju (54,23 %).

S obzirom na dobivene rezultate istraživanja, prvu hipotezu na svim se portalima najviše izvještava o srpskoj nacionalnoj manjini, a najmanje o talijanskoj nacionalnoj manjini, možemo djelomično potvrditi jer iako se na svim portalima najviše izvještava o srpskoj nacionalnoj manjini, najmanje, odnosno uopće se ne izvještava o nekoliko nacionalnih manjina u Hrvatskoj (austrijska, bugarska, rumunjska, ruska, rusinska, slovačka, turska i nacionalnoj manjini Vlaha).

### Nacionalna manjina koja se spominje



Graf 2: Zastupljenost izvještavanja o nacionalnim manjinama

#### 7.2. Opći ton naslova

S obzirom da je naslov dio članka koji će čitatelj prvo uočiti, istraživanjem sam htjela saznati kako su naslovi članaka o nacionalnim manjinama intonirani.

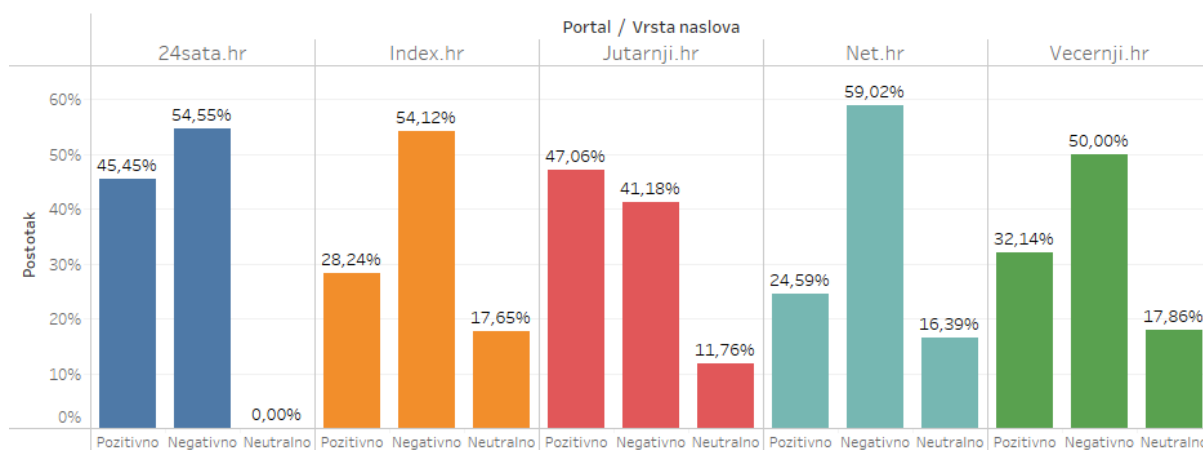
U 24,4 % slučajeva naslovi su pozitivno intonirani, 45,8 % naslova je negativno intonirano, a 29,9 % naslova je neutralno ili teško za odrediti. *Graf 3* pokazuje koliko je na analiziranim portalima pozitivnih, negativnih i neutralnih/teško je odrediti naslova.

Ovi rezultati istraživanja ukazuju na to da se već u samom naslovu nacionalne manjine prikazuje u negativnom kontekstu što dodatno može pojačati netrepeljivost domaćeg stanovništva prema nacionalnim manjinama. Dodatno zabrinjava rezultat istraživanja koji pokazuje da nakon najviše negativno intoniranih naslova slijede neutralni ili oni koje je teško odrediti, a tek onda pozitivno intonirani naslovi. Smatram da je intonacija naslova jako bitna u izvještavanju o nacionalnim manjinama jer određen broj čitatelja analiziranih portala neće otvoriti članak, nego će samo pročitati naslov i na temelju toga donijeti mišljenje o nacionalnoj manjini.



Prema ovim podacima hipotezu naslovi većine članaka na navedenim portalima negativno su intonirani, možemo potvrditi.

Opći ton naslova



Graf 3: Opći ton naslova na portalima vecernji.hr, jutarnji.hr, 24sata.hr, net.hr i index.hr:

### 7.3. Prepoznatljivost izvještavanja o nacionalnim manjinama

U istraživanju se željelo provjeriti koliko naslov otkriva da se u članku izvještava o nacionalnim manjinama.

U 74 % analiziranih naslova jasno da se radi o nacionalnim manjinama, dok u 26 % naslova to nije slučaj. Iako je više od polovice članaka potvrdno po pitanju prepoznatljivosti da se u članku obrađuje tema o manjinama, ovih 26 % ipak može biti zabrinjavajuće jer točnije to su 52 članka, odnosno naslova od 201 analiziranog uzorka koji ne sugeriraju da se govori o nacionalnim manjinama.

Primjerice, takvi naslovi su: „*Hrvatsku na jesen čekaju još jedni izbori u više od 80 lokalnih jedinica*“ (radi se o manjinskim izborima), „*Susjedi čovjeka koji je na HEP-ovce bacio bombu: Mirno je gledao, nije se opirao*“ (radi se o pripadniku srpske nacionalne manjine koji je na radnike HEP-a bacio bombu jer su mu došli isključiti struju). Također, neki članci kao na primjer oni kojima je tema izvještavanje sa sjednice Vlade ili Hrvatskog sabora u naslovu ne navode da se između ostalog u članku spominju nacionalne manjine. Primjer je: „*Sabina Glasovac prozvala Andreja Plenkovića glavnim epidemiologom: Doskočio crnim brojkama tako da ostavi djecu kod kuće*“, (u članku se spominju prava srpske nacionalne manjine o

kojima je govorila u Saboru zastupnica Kluba SDSS-a Dragana Jeckov) „*Užarena atmosfera u gradu, popis ovdje nije samo statistika: I 0,2 posto može promijeniti sve*“ (misli se na srpsku manjinu u Vukovaru i pitanje dvojezičnosti). „*BRITANSKI SOJ PADA, RASTE JEDAN DRUGI, BEROŠ: Imamo sve više mladih među teže oboljelima, Hrvatska će donirati nešto cjepiva susjedima*“ (u članku se premijer Andrej Plenković osvrnuo na skandiranje, odnosno incident u Borovu gdje je skupina ljudi uzvikivala „Ubij Srbina“ te je dao podršku srpskoj nacionalnoj manjini).

Ipak, postoje pozitivni primjeri kada se u naslovu ne ističe nacionalna manjina. U takvim slučajevima vijest nije da je nešto učinio pripadnik nacionalne manjine, nego je vijest da se nešto dogodilo i nije bitno radi li se o pripadniku nacionalne manjine ili ne. Na primjer: „*Mladići u bijegu od policije odbacili automatsku pušku i sef: Radi se o sinovima lokalnog političara*“ (spomenuti lokalni političar je romske nacionalnosti, odnosno to su sinovi predsjednika Vijeća romske nacionalne manjine Međimurja). Zanimljivo je kod ovog primjera istaknuti kako niti na jednom od analiziranih portala u naslovu nije spomenuta nacionalnost. Još jedan primjer je „*Dvojica mladića provalila u vikendicu na Dravi: Fizički su napali i vlasnika objekta i bacili ga u vodu*“ (također se radi o mladićima romske nacionalnosti).

Kod ovakvih slučajeva u budućim istraživanjima bilo bi korisno istražiti je li potrebno isticanje nacionalnosti u pojedinim slučajevima kada se izvještava o nacionalnim manjinama.

Na temelju ovih rezultata treću hipotezu u većini naslova na analiziranim portalima se ističe da je u članku riječ o nacionalnoj manjini, možemo potvrditi.

#### 7.4. Povezanost naslova s tekстом članka

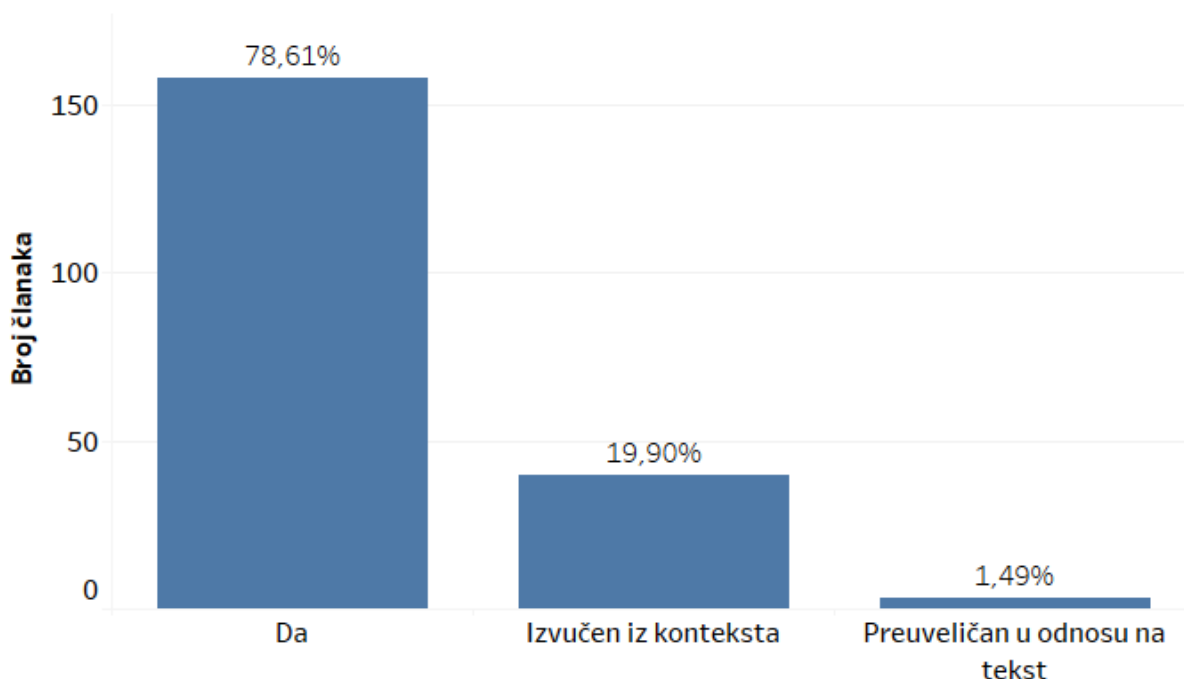
Uz prepoznatljivost izvještavanja o nacionalnim manjinama gdje je naslov dio članka na temelju kojeg raspoznavamo temu članka, bitna je povezanost naslova s tekстом članka.

Od 201 analiziranog članka 78,6 % naslova je odgovaralo tekstu članka (170 naslova), 19,9 % naslova je izvučeno iz konteksta (25 naslova), a 1,4 % naslova je preuveličano u odnosu na tekstu članka (šest naslova).

Primjer koji prikazuje da je naslov preuveličan u odnosu na tekst članka, *Vecernji.hr*: „*To što je u Vukovaru 'pretučeno i dijete' najava je erupcije*“

Primjer koji prikazuje naslov izvučen iz konteksta, *Net.hr*: „NOVA 'VRUĆA' TEMA/ Hrvati prozvali Srbe zbog negiranja hrvatskog jezika: No, prešućuje li se hrvatski i kod nas?! Evo što kažu u Ministarstvu...“

#### Naslov odgovara tekstu članka



Graf 4: Povezanost naslova i teksta članka

#### 7.5. Zastupljenost tema u kojima se izvještava o nacionalnim manjinama

Teme u kojima se izvještava o nacionalnim manjinama u najvećem broju su političke 84 % (170 članaka), zatim slijede teme iz obrazovanja 9 % (18 članaka) pa kulture 6 % (deset članaka) i na kraju iz kategorije ostalo pod koju pripada zdravlje i svakodnevni život manjina 1 % (tri članka). U kontekstu sportskih tema ne izvještava se o nacionalnim manjinama i nije zabilježen niti jedan članak. Teme su zastupljene na sljedeći način:

Na portalu *vecernji.hr* 18 članaka je bilo političke tematike, četiri članka su kulturne tematike, pet članaka obrazovne tematike, niti jedan članak sportske tematike te jedan članak iz kategorije ostalo, odnosno zdravstvena tematika.

Na portalu *jutarnji.hr* 15 članaka je bilo političke tematike, jedan članak je kulturne tematike, dok niti jedan članak nije zabilježen iz obrazovne i sportske tematike. Iz kategorije ostalo, zabilježen je jedan članak koji se bavi prikazom svakodnevnog života manjina. Primjer za

jedan članak iz kategorije ostalo je „Život srpske manjine u Osijeku: Trebamo se potruditi da se otvorimo prema drugima.“

Na portalu *24sata.hr* sedam članaka je bilo političke tematike, jedan članak kulturne tematike, dva članka obrazovne tematike, niti jedan članak iz sportske tematike i kategorije ostalo.

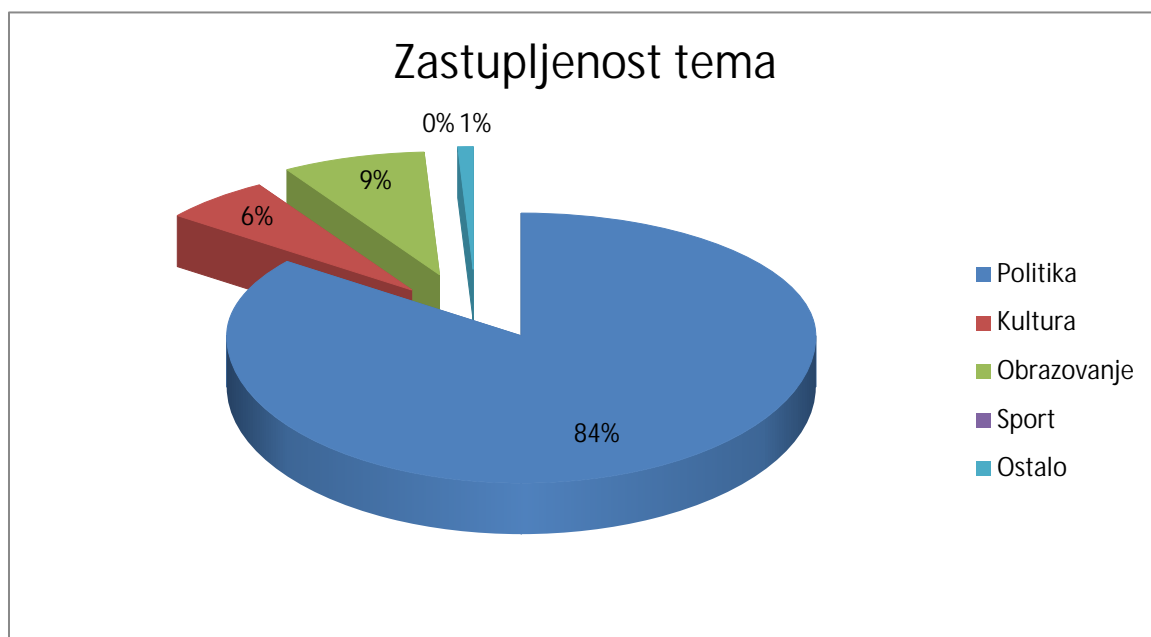
Na portalu *net.hr* 56 članaka je bilo političke tematike, pet članaka obrazovne tematike, dok niti jedan članak nije zabilježen iz kulturne i sportske tematike te kategorije ostalo.

Na portalu *index.hr* 74 članka su političke tematike, četiri članka kulturne tematike, šest članaka obrazovne tematike dok niti jedan članak nije zabilježen iz sportske tematike, a iz kategorije ostalo zabilježen je jedan članak.

Zanimljivo je što su više zastupljene obrazovne teme od kulturnih, a smatra da je razlog za to što se u vrijeme kada je provedeno istraživanje (od 1.1. 2021. do 1.1.2022. godine) izvještavalo o modelima nastave u Vukovaru.

Primjerice: *Vecernji.hr*; „O zajedničkoj nastavi još uvijek nema zajedničke odluke“, „Penava želi riješiti pitanje obrazovanja srpske manjine u Vukovaru: Vrijeme je da djeca zajedno slušaju nastavu“

Prema ovim rezultatima istraživanja hipotezu na svim portalima o nacionalnim manjinama se najviše izvještava u kontekstu političkih tema, možemo potvrditi.



Graf 5: Zastupljenost tema u kojima se izvještava o nacionalnim manjinama

## 7.6. Povezanost izvještavanja srpske nacionalne manjine s Domovinskim ratom

S obzirom da analizirani portali najviše izvještavaju o srpskoj nacionalnoj manjini (54,23 %), a dodamo li tome rezultat istraživanja prema kojem se o nacionalnim manjinama najviše izvještava u kontekstu političkih tema (84 %), htjela sam istražiti koliko se o srpskoj nacionalnoj manjini izvještava u kontekstu Domovinskog rata.

*Vecernji.hr* ima sedam članaka koji su izvještavali o srpskoj nacionalnoj manjini u kontekstu Domovinskog rata, *jutarnji.hr* tri članka, *24sata.hr* nije imao niti jedan članak o srpskoj nacionalnoj manjini u kontekstu Domovinskog rata, *net.hr* je imao 19 članaka i *index.hr* 28 članaka.

U *Grafu 6* možemo vidjeti da se na svim analiziranim portalima u većem postotku o srpskoj nacionalnoj manjini ne izvještava u kontekstu Domovinskog rata, osim na portalu *index.hr* gdje postoji veći broj članaka koji izvještavaju o srpskoj nacionalnoj manjini u kontekstu Domovinskog rata (70 %).

Naslovi koji pokazuju da se o srpskoj nacionalnoj manjini izvještava u kontekstu Domovinskog rata su sljedeći:

*„Vijeće srpske nacionalne manjine povuklo poziv Milanoviću da sudjeluje na obilježavanju oslobođanja Vojnića“, jutarnji.hr.*

*„KOMEMORACIJA U VOĆINU/ Pupovac prvi put odao počast hrvatskim žrtvama: Ljudi koji su ovo počinili, prestali su biti ljudi“, net.hr.*

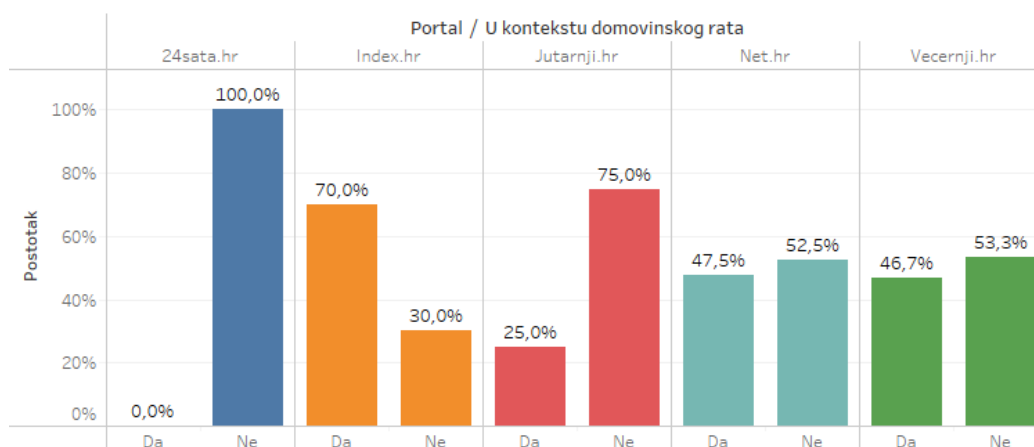
*„GRAD HEROJ U RALJAMA IDEOLOGIJE: 30 godina nakon pada Vukovara ponovno su se otvorile rane u razjedinjenom hrvatskom društvu, net.hr.*

*„UHVAĆENI/ Usred bijela dana veličali NDH u Osijeku, čovjek čiji su plakat pošarali: 'Autori imaju stila, ali ustaške poruke su nešto sasvim drugo'“, net.hr.*

*„Pupovac u Gruborima: ZDS-om se vodi bitka oko toga što je današnja Hrvatska“, index.hr.*

Petu hipotezu u većini članaka na navedenim portalima o srpskoj nacionalnoj manjini izvještava se u kontekstu Domovinskog rata, ne možemo potvrditi s obzirom da se na portalima *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr* i *net.hr* većinom ne izvještava o srpskoj nacionalnoj manjini u kontekstu Domovinskog rata, dok se jedino na portalu *index.hr* većinom izvještava u tom kontekstu o srpskoj nacionalnoj manjini.

## Izveštavanje o srpskoj nacionalnoj manjini u kontekstu Domovinskog rata



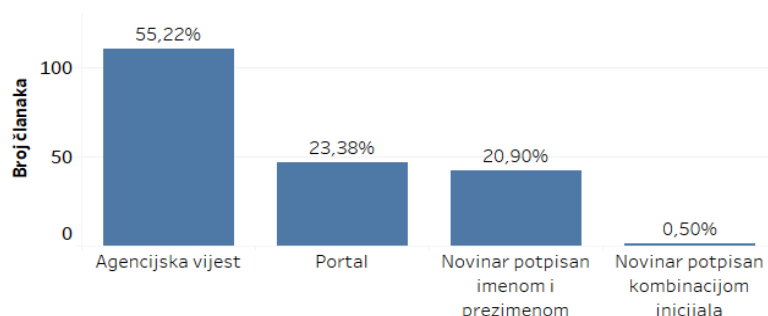
Graf 6: Izveštavanje o srpskoj nacionalnoj manjini u kontekstu Domovinskog rata

### 7.7. Autor članka

Agencijska vijest (55,2 %) je u najvećem broju navedena kao autor članka koji izvještava o nacionalnim manjinama na analiziranim portalima. Nakon toga, 23,3 % autora je potpisano kao portal, a u 20,9 % slučajeva je autor potpisan imenom i prezimenom. Tek 0,5 % je kao autor navedena kombinacija inicijala, a taj članak zabilježen je na portalu *vecernji.hr*.

Ovakvi rezultati pokazuju da portali u najvećoj mjeri preuzimaju agencijske vijesti o nacionalnim manjinama, dok je novinara koji su sami istražili temu o nacionalnim manjinama tek 20 %. Smatram kako prilikom izvještavanja o nacionalnim manjinama nije poželjno da se u tolikoj mjeri preuzimaju agencijske vijesti. To nas može navesti na razmišljanje bi li dodatno bio smanjen broj članaka o nacionalnim manjinama kada ne bi bilo agencijskih vijesti. Također, smatram kako su članci koje je novinar sam istražio i napisao kvalitetniji te donose više informacije i pozadinu priče što je bitno za razumijevanje prilikom izvještavanja o nacionalnim manjinama.

Autor članka



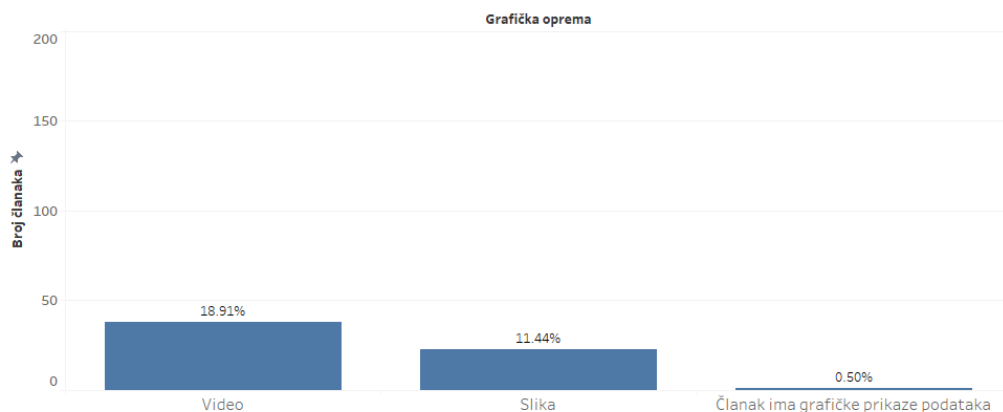
Graf 7: Autor članka

## 7.8. Grafička oprema članka

Dodatna oprema članka obogaćuje članak informacijama te donosi boljem prikazu i razumijevanju teme članka.

Prema rezultatima istraživanja na analiziranim portalima od grafičke opreme članka najzastupljeniji je video (18,9 %), slijedi slika (11,4 %) te grafički prikaz podataka (0,5 %). Zanimljivo je primijetiti kako je veći postotak videa u člancima (18,9 %), nego slika (11,4 %). Pretpostavljam kako je razlog za to što je portal *net.hr* u vlasništvu RTL televizije, a koji sadrži popriličan broj članaka o nacionalnim manjinama (61), zbog čega u svoje članke ubacuje priloge, odnosno video iz središnje informativne emisije na toj televiziji. *Net.hr* je imao jedan članak koji je sadržavao grafički prikaz podataka, a koji je izvještavao o popisu stanovništva u sklopu čega su se spominjale i nacionalne manjine.

Članak s popratnom grafičkom opremom



Graf 8: Grafička oprema članka

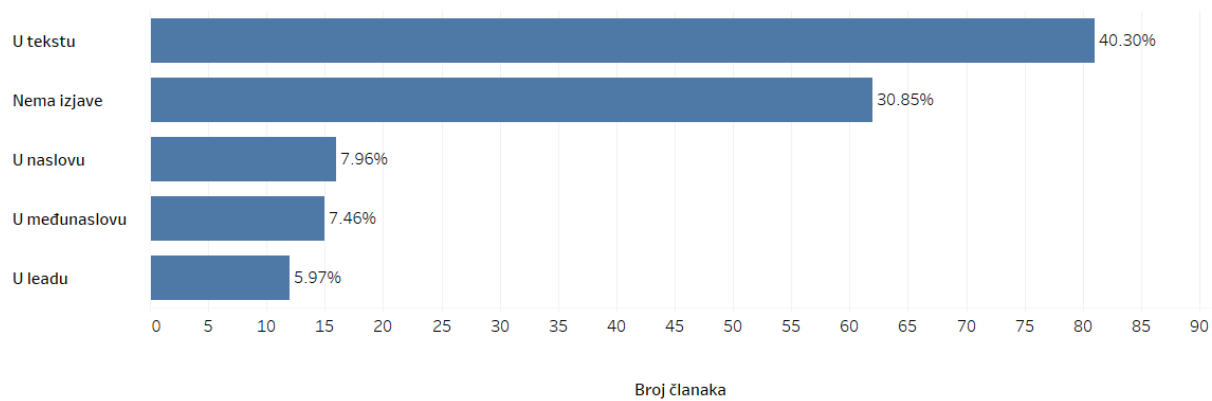
## 7.9. Izjava pripadnika nacionalne manjine

Upravo je prilikom izvještavanja o nacionalnim manjinama važno čuti i njihovu stranu priče, odnosno važno je da članak sadrži izjave pripadnika nacionalne manjine.

Međutim u 30,8 % slučajeva nije zabilježena izjava pripadnika nacionalne manjine. U onim člancima u kojima je izjava pripadnika nacionalne manjine prisutna, nalazi se u različitim dijelovima članka. U tekstu je zabilježeno 40,3 % izjava pripadnika nacionalnih manjina, u naslovu 7,9 %, u međunaslovu 7,4 % i u leadu 5,9 %.

Smatram kako je bitno dati mogućnost pripadniku nacionalne manjine za iznošenjem svojeg mišljenja te dodati izjavu u članak jer manjine su te o kojima se izvještava i one same najbolje znaju objasniti određenu situaciju.

### Izjava pripadnika nacionalne manjine



Graf 9: Izjava pripadnika nacionalne manjine



## 8. Zaključak

Iako su manjine u Hrvatskoj priznate i imaju zakonom zajamčena prava, bitno je istraživati njihovo predstavljanje u medijima. Brojna su istraživanja izvještavanja o nacionalnim manjinama provedena do sada i općenito pokazuju kako treba poboljšati zastupljenost manjina u medijima i način za njihovo izvještavanje. Istraživanje provedeno za potrebe ovog diplomskog rada obuhvatilo je 201 članak na portalima *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr*, *net.hr* i *index.hr*. Provedeno istraživanje pokazalo je da se u razdoblju od 1.1. 2021. do 1.1. 2022. godine najviše izvještavalo o srpskoj (54,2 %) i romskoj nacionalnoj manjini (18,4 %). Istraživanje je također pokazalo da brojčana zastupljenost manjinama u Hrvatskoj ne garantira jednaku medijsku zastupljenost. Naime, iako su Bošnjaci (0,62 %) brojnija manjina od Roma (0,46 %), više se izvještavalo o Romima (18,4 %), nego o Bošnjacima (6,9 %), dok se o austrijskoj, bugarskoj, rumunjskoj, ruskoj, rusinskoj, slovačkoj, turskoj i nacionalnoj manjini Vlaha nije uopće izvještavalo u analiziranom razdoblju. Važno je primijetiti 37 članaka koji izvještavaju o Hrvatima izvan RH što pokazuje da analizirani portali više izvještavaju o hrvatskoj nacionalnoj manjini, nego o pojedinim manjinama u Hrvatskoj.

S obzirom na važnost naslova kao dijela članka koji će publika prvog uočiti i pročitati i na temelju koje će odlučiti hoće li uopće pročitati cijeli članak, istraživanje je pokazalo da su naslovi u najvećem dijelu negativno intonirani (45,8 %). U 74 % analiziranih naslova jasno je da se radi o nacionalnim manjinama, dok u 26 % naslova to nije slučaj. No, zabilježeni su pozitivni slučajevi u kojima se ne navodi da je riječ o pripadniku nacionalne manjine jer to nije ni potrebno isticati u određenim slučajevima. Smatram kako bi novinari trebali izvještavati na način da vijest ne bude da je nešto učinio pripadnik nacionalne manjine, nego da se nešto dogodilo i nije bitno radi li se o pripadniku nacionalne manjine ili ne jer takvo izvještavanje može pridonijeti daljnjoj stereotipizaciji pojedinih manjina. Također, 78,6 % naslova je odgovaralo tekstu članka, 19,9 % naslova je izvučeno iz konteksta, a 1,4 % naslova je preuveličano u odnosu na tekst članka.

O nacionalnim manjinama najviše se izvještava u kontekstu političkih (84 %), obrazovnih (9 %), kulturnih (6 %) te zdravstvenih tema i onih koje prikazuju svakodnevni život manjina (1 %), dok u kontekstu sportskih tema nije zabilježen niti jedan članak. Agencijska vijest navodi se u najvećem broju slučajeva kao autor članka (55,2 %), zatim kao autor članka slijedi portal (23,3 %), novinar potpisan imenom i prezimenom (20,9 %) te novinar potpisan kombinacijom inicijala (0,5 %).

Smatram da je jedan od važnijih rezultata ovog diplomskog rada istraživanje povezanosti izvještavanja srpske nacionalne manjine s Domovinskim ratom. Rezultati pokazuju da većina članaka na analiziranim portalima ne izvještava o srpskoj nacionalnoj manjini u kontekstu Domovinskog rata. Portal *24sata.hr* čak nema niti jedan zabilježen članak koji izvještava o srpskoj nacionalnoj manjini u tom kontekstu, dok jedino portal *index.hr* ima više zabilježenih članaka koji izvještavaju o toj manjini u kontekstu Domovinskog rata (70 % članaka izvještava u kontekstu Domovinskog rata, a 30 % članaka ne izvještava u tom kontekstu). Od popratne opreme članka najzastupljeniji je video (18,9 %), slijedi slika (11,4 %) te grafički prikaz podataka (0,5 %).

Ovo istraživanje pokazalo je da je potrebno kvalitetnije izvještavanje o nacionalnim manjinama. To se odnosi na veći broj tema o kojima bi se trebalo izvještavati o nacionalnim manjinama jer neke teme primjerice sportski uspjesi ili obrazovanje nisu dovoljno zastupljene. Poželjno je više autorskih tekstova u kojima je novinar potpisan imenom i prezimenom koji izvještavaju o nacionalnim manjinama jer tako mogu doprinijeti kvaliteti izvještavanja s detaljnijim informacijama. Nadalje, potrebno je u izvještavanju obuhvatiti sve manjine registrirane u RH i naravno pravovremeno i objektivno izvještavati o nacionalnim manjinama. Ovaj rad može poslužiti kao uvertira u daljnja istraživanja, a to je svakako poželjno s obzirom da možemo uočiti kako je pao interes za izvještavanjem o nacionalnim manjinama. Dosadašnja istraživanja koja su navedena u diplomskom radu datiraju iz 2000-ih godina, odnosno 2010. godine, dok novijih istraživanja u Hrvatskoj nema.

Hipoteze naslovi većine članaka na navedenim portalima negativno su intonirani, u većini naslova na analiziranim portalima se ističe da je u članku riječ o nacionalnoj manjini i na svim portalima o nacionalnim manjinama se najviše izvještava u kontekstu političkih tema, možemo potvrditi. Hipotezu na svim se portalima najviše izvještava o srpskoj nacionalnoj manjini, a najmanje o talijanskoj nacionalnoj manjini, možemo potvrditi djelomično, dok hipotezu u većini članaka na navedenim portalima o srpskoj nacionalnoj manjini izvještava se u kontekstu Domovinskog rata, možemo opovrgnuti.

„Konačno, za pozitivnu predstavljenost i prihvaćanje manjina odgovorno je društvo u cjelini. Jedan od osnovnih preduvjeta za kvalitetnije izvještavanje o manjinama svakako je bolje poznavanje medijske kulture, aktivniji angažman nevladinih organizacija, te trajna edukacija novinara za izvještavanje o manjinama, kao i senzibiliziranje cijele javnosti za teme različitosti“ (Kanižaj, 2004: 44).

## 9. Literatura

Bagić, Dragan i Mesić, Milan (2011) Stavovi hrvatskih građana prema kulturnim različitostima. *Migracijske i etničke teme* 27(1): 7-38.

Baričević, Vedrana i Koska, Viktor (2017) *Stavovi i percepcije domaće javnosti o nacionalnim manjinama, izbjeglicama i migrantima*. Zagreb: Centar za mirovne studije.

Bjelajac, Slobodan i Duvnjak, Neven (2004) Medijski aspekti političkog predstavljanja nacionalnih manjina u hrvatskoj. *Međunarodne studije* 4(3-4): 155-156.

Car, Viktorija i Kanižaj, Igor (2010) Program za nacionalne manjine u hrvatskim televizijskim i radijskim programima. *Međunarodne studije* 10(3-4): 85-115.

Čačić-Kumpes, Jadranka i Kumpes, Josip (2005) Etničke manjine: elementi definiranja i hijerarhizacija prava na razliku. *Migracijske i etničke teme* 21(3): 173-186.

Dzs.gov.hr (2022) Konačni rezultati.  
[https://dzs.gov.hr/UserDocsImages/Press%20Corner/Prezentacije/Popis%202021.\\_kona%C4%8Dni%20rezultati.pdf](https://dzs.gov.hr/UserDocsImages/Press%20Corner/Prezentacije/Popis%202021._kona%C4%8Dni%20rezultati.pdf) Pristupljeno 14. travnja 2023.

Hodžić, Edin i Jusić, Tarik (2010) MANJINE I MEDIJI U JUGOISTOČNOJ EVROPI: MEĐUNARODNI STANDARDI I LOKALNE PRAKSE. U: Hodžić, Edin i Jusić, Tarik (ur) *NA MARGINAMA: MANJINE I MEDIJI U JUGOISTOČNOJ EVROPI* (str. 7-44). Sarajevo: MEDIACENTAR Sarajevo.

Kanižaj, Igor (2003) Izvještavanje o nacionalnim manjinama u hrvatskim dnevnim novinama. *Međunarodne studije* 3(3): 27-44.

Kanižaj, Igor (2004) Predstavljenost nacionalnih manjina u hrvatskim dnevnim novinama – komparativni pregled 2001. – 2003. *Politička misao* 41(2): 30-46.

Kanižaj, Igor (2006) *MANJINE – IZMEĐU JAVNOSTI I STVARNOSTI*. Zagreb: SVEUČILIŠNA KNJIŽARA d.o.o.

Kanižaj, Igor (2014) Kako nacionalne manjine mogu učinkovito komunicirati s medijima - Prema novoj strategiji senzibiliziranja većinske javnosti. U: Obradović, Stojan (ur) *Prezentiranje i posredovanje manjinskih interesa u javnosti* (str. 85-95). Split: Institut Saveza za tranzicijska istraživanja i nacionalnu edukaciju – Institut STINE.

Lamza Posavec, Vesna (2021) *Metodologija društvenih istraživanja: temeljni uvidi*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

Malović, Stjepan (2003) Izvještavanje o različitostima: edukacija u prvom planu. *Međunarodne studije* 3(3): 9-18.

Malović, Stjepan (2004) *Bogatstvo različitosti*. Zagreb: Sveučilišna knjižara te Međunarodni centar za obrazovanje novinara (ICEJ) i Organizacija za Europsku sigurnost i suradnju (OESS) Misija u Republici Hrvatskoj.

Malović, Stjepan (2007) *Mediji i društvo*. Zagreb: ICEJ.

Malović, Stjepan, Ricchiardi, Sherry i Vilović, Gordana (2007) *Etika novinarstva*. Zagreb: ICEJ.

Mesić, Milan (2003) Europski standardi manjinske zaštite i položaj manjina u Hrvatskoj. *Revija za sociologiju* 34(3-4): 161-177

Mesić, Milan (2013) Pojam nacionalnih manjina i njihovo političko predstavljanje: slučaj Hrvatske. *Politička misao* 50(4): 107-131.

Ombudsman.hr, (2022) Izvješće pučke pravobraniteljice. <https://www.ombudsman.hr/hr/download/izvjesce-pucke-pravobraniteljice-za-2021-godinu/?wpdmdl=13454&refresh=6247119d58b0c1648824733> Pristupljeno 30.travnja 2023.

Peruško, Zrinjka (2011) *Uvod u medije*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.

Petričušić, Antonija (2010) MANJINE I MEDIJI U HRVATSKOJ: DOSTIĆI MAINSTREAM I IZBJEĆI MARGINALIZACIJU. U: Hodžić, Edin i Jusić, Tarik (ur) *NA MARGINAMA: MANJINE I MEDIJI U JUGOISTOČNOJ EVROPI* (str. 45-75). Sarajevo: MEDIACENTAR Sarajevo.

Pravamanjina.gov.hr (2023) Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. <https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/nacionalne-manjine-u-republici-hrvatskoj/352> Pristupljeno 14. travnja 2023.

Tatalović, Siniša (2001) Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. *Politička misao* 38(3): 95-105.

- Tatalović, Siniša (2003) Mediji i nacionalne manjine. *Međunarodne studije* 3(3): 5-8.
- Tatalović, Siniša (2006) Nacionalne manjine i hrvatska demokracija. *Politička misao* 43(2): 159-173.
- Tatalović, Siniša (2017) Medijska politika i nacionalne manjine u Hrvatskoj. U: Kunac, Suzana i Simonović, Gordana (ur) *Mediji i nacionalne manjine* (str. 15-30). Zagreb: Agencija za elektroničke medije.
- Tolnauer, Aleksandar (2004) Političko predstavljanje važno je za ostvarivanje prava nacionalnih manjina. *Međunarodne studije* 4(3-4): 37-42.
- Tolnauer, Aleksandar (2014) NACIONALNE MANJINE I HRVATSKA JAVNOST - Potreba jačanja opće društvene tolerancije. U: Obradović, Stojan (ur) *Prezentiranje i posredovanje manjinskih interesa u javnosti* (str. 7-17). Split: Institut Saveza za tranzicijska istraživanja i nacionalnu edukaciju – Institut STINE.
- Tuller, David (2003) *Priručnik za izvještavanje o različitostima*. London: Institut za medije i različitosti i Samizdat B92.
- Vilović, Gordana (2003) *Image nacionalnih manjina u hrvatskim medijima*. *Međunarodne studije* 3(3): 19-26.
- Vilović, Gordana (2004) Napredak, ali predrasude su vidljive. U: Malović, Stjepan (ur) *Bogatstvo različitosti* (str. 71-83). Zagreb: Sveučilišna knjižara te Međunarodni centar za obrazovanje novinara (ICEJ) i Organizacija za Europsku sigurnost i suradnju (OESS) Misija u Republici Hrvatskoj.
- Vilović, Gordana (2011) Novine. U: Peruško, Zrinjka (ur) *Uvod u medije* (str 67-87). Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo.
- Vilović, Gordana (2014) MEDIJI U PROMOVIRANJU PRAVA NACIONALNIH MANJINA - Potencijali i ograničenja novih medija i komunikacijskih mreža. U: Obradović, Stojan (ur) *Prezentiranje i posredovanje manjinskih interesa u javnosti* (str. 72-84). Split: Institut Saveza za tranzicijska istraživanja i nacionalnu edukaciju – Institut STINE.
- Zakon.hr (2010) Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina. <https://www.zakon.hr/z/295/Ustavni-zakon-o-pravima-nacionalnih-manjina> Pristupljeno 15. travnja 2023.

Zakon.hr (2023) Ustav Republike Hrvatske. <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> Pristupljeno 15. travnja 2023.

Zakon.hr (2023a) Zakon o elektroničkim medijima. <https://www.zakon.hr/z/196/Zakon-o-elektroni%C4%8Dkim-medijima> Pristupljeno 25. travnja 2023.

Zakon.hr (2023b) Zakon o medijima. <https://www.zakon.hr/z/38/Zakon-o-medijima> Pristupljeno 25. travnja 2023.

Zeneimediji.hr (2018) Novinarstvo u javnom interesu: Radna bilježnica za novinare i urednike elektroničkih medija. Zagreb: Agencija za elektroničke medije. <http://www.zeneimediji.hr/wp-content/uploads/2019/04/AEM-Novinarstvo-u-javnom-interesu.pdf> Pristupljeno 28. travnja 2023.

Župarić – Iljić, Drago (2011) Predstavljenost nacionalnih manjina i prisutnost njihovih medija u hrvatskome medijskom prostoru. *Politička misao* 48(4): 133-153.

## **Prilozi**

### **MATRICA ZA ISTRAŽIVANJE O NACIONALNIM MANJINAMA**

#### **1. PORTAL (PR)**

- a) Vecernji.hr
- b) Jutarnji.hr
- c) 24sata.hr
- d) Net.hr
- e) Index.hr

#### **2. OPĆI TON NASLOVA (TON)**

- a) Pozitivan
- b) Negativan
- c) Neutralan / Teško je odrediti

#### **3. TEME U KOJIMA SE NACIONALNE MANJINE SPOMINJU (TEME)**

- a) Političke
- b) Kulturne
- c) Obrazovne
- d) Sportske
- e) Ostale

#### **4. IZ NASLOVA JE VRLO JASNO DA SE RADI O NACIONALNIM MANJINAMA (JASNO)**

- a) Da
- b) Ne

#### **5. NACIONALNA MANJINA KOJA SE SPOMINJE (NAC)**

- a) Albanska
- b) Austrijska
- c) Bošnjačka
- d) Bugarska
- e) Crnogorska
- f) Češka
- g) Mađarska
- h) Makedonska

- i) Njemačka
- j) Poljska
- k) Romska
- l) Rumunjska
- m) Ruska
- n) Rusini
- o) Slovenska
- p) Slovačka
- q) Srpska
- r) Talijanska
- s) Turska
- t) Ukrajinska
- u) Vlahi
- v) Židovska
- w) Ostale nacionalne manjine

**6. NASLOV ODGOVARA TEKSTU ČLANKA (NASODG)**

- a) Da
- b) Izvučen iz konteksta
- c) Preuveličan u odnosu na tekst

**7. ČLANAK S POPRATNOM, GRAFIČKOM OPREMOM (GRAF)**

- a) Slika
- b) Video
- c) Grafički prikaz podataka

**8. AUTOR ČLANKA (AUTOR)**

- a) Novinar potpisan imenom i prezimenom
- b) Novinar potpisan kombinacijom inicijala
- c) Agencijska vijest
- d) Portal

**9. U ČLANICIMA O SRPSKOJ NACIONALNOJ MANJINI IZVJEŠTAVA SE U KONTEKSTU DOMOVINSKOG RATA (DOM)**

- a) Da
- b) Ne



**10. IZJAVA PRIPADNIKA NACIONALNE MANJINE (IZJAVA)**

- a) U naslovu
- b) U tekstu
- c) U leadu
- d) U međunaslovu
- e) Nema izjave

## Sažetak

Cilj ovog diplomskog rada bio je istražiti medijsku sliku nacionalnih manjina na portalima *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr*, *net.hr* i *index.hr* od 1.1. 2021. do 1.1. 2022. godine. Ukupno je analiziran 201 članak, a pretraga se vršila pomoću ključnih riječi nacionalne manjine i manjine u tražilicama na navedenim portalima. Analiza sadržaja je metoda kojom je ovo istraživanje pri čemu je jedinica analize bio članak s grafičkom opremom. Analitička matrica pomoću koje je provedeno istraživanje imala je 10 pitanja koji obuhvaćaju portal, ton naslova, teme članka, nacionalne manjine koje se spominju u članku, podudaranost naslova s tekstom članka kao i prepoznatljivost naslova o izvještavanju o nacionalnoj manjini, zatim grafička oprema članka, autor članka, povezanost srpske manjine s Domovinskim ratom i izjava pripadnika nacionalne manjine.

Tri hipoteze na temelju rezultata istraživanja možemo potvrditi, a to su: Naslovi većine članaka na navedenim portalima negativno su intonirani, u većini naslova na analiziranim portalima se ističe da je u članku riječ o nacionalnoj manjini, na svim portalima o nacionalnim manjinama se najviše izvještava u kontekstu političkih tema. Hipotezu na svim se portalima najviše izvještava o srpskoj nacionalnoj manjini, a najmanje o talijanskoj nacionalnoj manjini, možemo potvrditi djelomično, dok hipotezu u većini članaka na navedenim portalima o srpskoj nacionalnoj manjini izvještava se u kontekstu Domovinskog rata, možemo opovrgnuti. Rezultati istraživanja pokazuju da su naslovi članaka najviše negativno intonirani (45,8 %), u 74 % analiziranih naslova jasno je da se radi o nacionalnim manjinama, dok u 26 % naslova to nije slučaj, teme u kojima se najviše izvještava o nacionalnim manjinama su političke (84 %), no zanimljivo je kako su više zastupljene obrazovne (9 %), nego kulturne teme (6 %). Nadalje, rezultati istraživanja pokazuju da se najviše izvještava o srpskoj nacionalnoj manjini (54,2 %), no o nekoliko registriranih nacionalnih manjina u Hrvatskoj nije zabilježen niti jedan članak. Većina članaka o srpskoj nacionalnoj manjini na portalima *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr* i *net.hr* ne izvještava u kontekstu Domovinskog rata, osim portala *index.hr* gdje je zabilježeno više članaka koji su izvještavali o srpskoj nacionalnoj manjini u kontekstu Domovinskog rata, od onih koji nisu izvještavali u tom kontekstu (70 % u kontekstu Domovinskog rata, a 30 % ne spominje Domovinski rat).

**Ključne riječi:** nacionalne manjine, *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr*, *net.hr*, *index.hr*, analiza sadržaja

## Summary

The aim of this thesis was to investigate the media image of national minorities on the portals *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr*, *net.hr* and *index.hr* from January 1, 2021 to January 1, 2022. A total of 201 articles were analyzed, and the search was performed using the keywords national minority and minority in the search engines on the mentioned portals. Content analysis is the method used in this research, where the unit of analysis was an article with graphic equipment. The analytical matrix with which the research was conducted contains 10 questions that include the portal, the tone of the title, the topics of the article, the genre, the national minorities mentioned in the article, the coincidence of the title with the text of the article, as well as the recognizability of the title about reporting on the national minority, then the graphic equipment of the article, the author of the article, the connection of the Serbian minority with the Homeland War and the statement of members of the national minority.

We can confirm three hypotheses based on the results of the research and they are: The titles of the majority of articles on the mentioned portals are negatively intoned, in the majority of titles on the analyzed portals it is emphasized that the article is about a national minority, on all portals national minorities are mostly reported in in the context of political issues. We can partially confirm the hypothesis that the Serbian national minority is the most reported on all portals, and the Italian national minority the least, while the hypothesis that in the majority of articles on the mentioned portals the Serbian national minority is reported in the context of the Homeland War, we can refute. The results of the research show that the titles of the articles are mostly negatively intoned (45,8 %), in 74 % of the analyzed titles it is clear that they are about national minorities, while in 26% of the titles this is not the case, the topics in which the most reports on national minorities are political (84%), but it is interesting that educational (9 %) rather than cultural topics (6 %) are more represented. Furthermore, the results of the research show that the Serbian national minority is the most reported (54,2 %), but not a single article was recorded about several registered national minorities in Croatia. Most of the articles about the Serbian national minority on the portals *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr* and *net.hr* do not report in the context of the Homeland War, except for the *index.hr* portal, where more articles were recorded that reported on the Serbian national minority in the context of the Homeland War than those that did not report in that context (70 % in the context of the Homeland War, and 30 % do not mention the Homeland War).

**Keyword:** national minorities, *vecernji.hr*, *jutarnji.hr*, *24sata.hr*, *net.hr*, *index.hr*, content analysis